

Är kaniner sjukare än deras ägare förstått?

En enkätstudie med svenska veterinärer, djursjukskötare och djurvårdare med stor erfarenhet av kaniner.

Charlotte Bredberg och Anja af Klintberg

Självständigt arbete i djuromvårdnad • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Djursjukskötarprogrammet
Uppsala 2024

Är kaniner sjukare än deras ägare förstått?

En enkätstudie med svenska veterinärer, djursjukskötare och djurvårdare med stor erfarenhet av kaniner

Charlotte Bredberg, Anja af Klintberg

Handledare: Yrja Hanström, Sveriges lantbruksuniversitet, Kliniska vetenskaper
Bitr. handledare: Anneli Rydén, Sveriges Lantbruksuniversitet, Kliniska vetenskaper
Examinator: Lena Olsén, Sveriges Lantbruksuniversitet, Kliniska vetenskaper

Omfattning: 15 hp
Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E
Kurstitel: Självständigt arbete i djuromvårdnad
Kurskod: EX0994
Program: Djursjukskötarprogrammet
Kursansvarig inst.: Institutionen för kliniska vetenskaper
Utgivningsort: Uppsala
Utgivningsår: 2024
Omslagsbild: Picture ID 1369819937- Olga Smolina 2022. iStock
Upphovsrätt: Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd

Nyckelord: Kanin, skötsel, djurhälsopersonal, utfodring, hantering, status

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för kliniska vetenskaper

Sammanfattning

Som odomesticerade bytesdjur är kaninen dåligt anpassad för det liv den erbjuds som sällskapsdjur i dagens samhälle. De lider i det tysta och deras ägare är omedvetna, till stor del på grund av förutfattade meningar som bland annat har sitt ursprung i hur kaniner porträtterats i populärkulturen.

Forskning från andra länder indikerar omfattande brister gällande kaninägares kunskap om skötsel, beteende och sjukdomar hos kaniner samt att kaninägare inte hanterar sina husdjur i tillräcklig omfattning för att upptäcka ohälsa hos dem. Detta i kombination med felaktiga förväntningar hos kaninägare leder sammantaget till lidande och förkortad livslängd för kaninerna. Vidare tydliggör forskningen att kaniners status som husdjur är låg vilket kan antas vara en viktig underliggande faktor bakom kaniners lidande.

Syftet med detta kandidatarbete är att bidra till sällskapskaniners välfärd genom att undersöka motsvarande förhållanden för svenska kaniner. En digital enkät utformades och skickades till svenska legitimerade veterinärer, legitimerade djursjukskötare och djurvårdare med stor erfarenhet av kaniner för att kartlägga deras uppfattningar om kaninägares kunskapsbrister. Arbetet består av en litteraturbakgrund och en enkätstudie vilken fick 15 svar.

Enkäten visar att respondenternas upplevelser av kaninägares kunskapsbrist och kaniners situation stämmer väl överens med forskningen från andra länder. Främsta skälet till kaniners lidande ansågs vara felaktig utfodring och ägarnas oförmåga att upptäcka smärta och sjukdom samt kaniners låga status som husdjur. De vanligaste anledningarna till att kaninägare söker veterinärvård för sina kaniner är mag-tarmproblem och tandproblem vilka är tätt sammankopplade med olämplig utfodring. Ett av de vanligaste skälen till avlivning ansågs vara ”Behandlingsbart problem som ej behandlats” vilket ytterligare illustrerar kaninägarna söker veterinärvård för sent. Avlivning av ekonomiska skäl var också vanligt, vilket sätter fokus på kaniners låga status som husdjur.

Nyckelord: brister, djurhälsopersonal, gastrointestinala problem, hantering, kanin, kunskap, tandproblem, utfodring

Abstract

As undomesticated prey animals, rabbits are poorly adapted to the life they are offered as a pet in today's society. Rabbits suffer in silence and their owners are unaware, largely due to misconceptions that, among other things, may originate from how rabbits traditionally are portrayed in media.

Research from other countries indicate extensive shortcomings concerning rabbit owner's knowledge about husbandry, behaviour and diseases in rabbits and lack of adequate handling to notice illness in their pets. This, in combination with rabbit owner's inaccurate expectations leads to suffering and a shortened life span for rabbits. Furthermore, existing research clarifies that rabbit's status as pets is low, which can be assumed to be an important underlying cause of rabbits' suffering.

The purpose of this study is to contribute to the welfare of pet rabbits by investigating corresponding conditions for Swedish rabbits. A digital survey was designed and sent to Swedish veterinarians, veterinary nurses, and vet assistants with extensive experience with rabbits to chart their perceptions of rabbit owners' lack of knowledge.

The study consists of a literature background and a questionnaire which received 15 responses. The survey shows that the respondents' experience of rabbit owners' lack of knowledge and the rabbits' situation correspond well with research from other countries. Incorrect diet and the inability of owners to detect pain and illness were considered to be the main causes for rabbits' suffering, as well as the low status of rabbits as pets.

The most common reasons why rabbit owners seek veterinary care for their rabbits are gastrointestinal and dental problems which are both closely linked to inappropriate diet. One of the most common reasons for euthanasia was considered to be "treatable problem that has not been treated", which further illustrates that the rabbit owners seek veterinary care too late. Euthanasia for financial reasons was also common, putting the spotlight on rabbits' status as pets.

Keywords: dental problems, diet, gastrointestinal problems, handling, knowledge, lack, rabbits, veterinary staff.

Innehållsförteckning

Figurförteckning	8
Förkortningar	9
1. Inledning	10
2. Syfte och frågeställningar	11
3. Material och metod	12
3.1 Litteratursökning.....	12
3.2 Enkätundersökning	12
3.2.1 Urval och begränsningar.....	12
3.2.2 Struktur och utformning	12
3.2.3 Databearbetning	13
4. Bakgrund	14
4.1 Sällskapskaniner	14
4.2 Sjukdomar som drabbar sällskapskaniner	15
4.2.1 Gastrointestinala problem.....	15
4.2.2 Tandproblem.....	15
4.2.3 Hudproblem	17
4.2.4 Fluglarvsangrepp (Myiasis).....	17
4.3 Sällskapskaninens status och kaninägare.....	18
4.3.1 Barnens husdjur.....	18
4.3.2 Felaktiga förväntningar och brist på förkunskap	18
4.3.3 Kunskapsbrist och olämplig utfodring	19
4.3.4 Brist på hantering.....	19
4.3.5 Livslängd - möjlig vs faktisk	20
4.3.6 Försäkring	20
5. Resultat	21
5.1 Resultat enkätstudie	21
5.1.1 Svarefrekvens	21
5.1.2 Om respondenterna	21
5.1.3 Ägarnas kännedom om sina kaniner	24
5.1.4 Besöksorsaker och skäl till avlivning	29
5.1.5 Förbättringsförslag för att förebygga sjukdom hos kaniner	30
5.1.6 Fritextsvar	Fel! Bokmärket är inte definierat.
6. Diskussion	32
6.1 Metoddiskussion	32
6.1.1 Enkätens utformning och distribution	32
6.1.2 Enkätens respondenter.....	32
6.2 Litteratordiskussion	33
6.2.1 Oupptäckta tandproblem	34
6.2.2 Vilka kommer till veterinären och vilka får en diagnos?	34
6.3 Resultatdiskussion	35
6.3.1 Bristande kunskap hos kaninägare	35
6.3.2 Bristande kunskap hos svensk VDDK	35
6.3.3 Olämplig utfodring.....	36

6.3.4	Varifrån kaninägarna får sin information.....	36
6.3.5	Brist på hantering.....	37
6.3.6	Konsekvenser av bristerna	38
6.3.7	Besöksorsaker och orsaker till avlivning.....	38
6.3.8	Förbättringsmöjligheter	39
7.	Slutsats	40
	Referenser.....	41
	Tack	43
	Bilaga 1 Enkätfrågor	44
	Bilaga 2 Fritextsvar	51

Figurförteckning

Figur 1. Respondenternas yrkeskategorier	21
Figur 2. Antal kaniner respondenterna träffar per vecka	22
Figur 3. Respondenternas erfarenhet av veterinärvård av kaniner	22
Figur 4. Vilka tjänster klinikerna erbjuder	23
Figur 5. Respondenternas upplevelse av kaninägares kunskap.....	24
Figur 6. Källor till kaninägarnas kunskap.....	24
Figur 7. Veterinärvård för symptom som kan härledas till olämplig utfodring.....	25
Figur 8. Veterinärvård för symptom som kan härledas till kunskapsbrist	26
Figur 9. Veterinärvård för symptom som kan härledas till brist på hantering	27
Figur 10. Hur ofta kaninägare söker veterinärvård för sent.....	28
Figur 11. Hur ofta kaniner är i dåligt skick när de kommer in till kliniken.....	28
Figur 12. Hur ofta friska kaniner har oupptäckta problem.	29
Figur 13. Vilka symptom kaninägarna söker vård/bokar tid för	29
Figur 14. Orsaker till avlivning för kaniner	30

Förkortningar

ARN	Allmänna reklamationsnämnden
BVA	The British Veterinary Association
GI	Gastrointestinal
Leg.	Legitimerad
the PAW report	PDSA Animal Wellbeing report (Årlig rapport i Storbritannien med statistik om sällskapsdjur)
PDSA	the People's Dispensary for Sick Animals (Brittisk välgörenhetsorganisation)
PSADD	Progressive Syndrome of Acquired Dental Disease
RHDV	Rabbit Hemorrhagic Disease Virus
SLU	Sveriges Lantbruksuniversitet
SVA	Sveriges Veterinärmedicinska Anstalt
Svensk VDDK	Legitimerade veterinärer, legitimerade djursjukskötare och djurvårdare i Sverige med stor erfarenhet av kaniner

1. Inledning

Kaniner är, näst efter hund och katt, västvärldens vanligaste sällskapsdjur (Novus 2021; McMahon & Wigham 2020). De räknas inom svensk veterinärvård som ett exotiskt sällskapsdjur, vilka enligt Manual of Exotic Pet Practice (Mitchell 2009) definieras som otraditionella, ovanliga och icke-domesticerade. För kaniner innebär detta att de i mångt och mycket fortfarande agerar som vilda kaniner. Detta innebär att de bland annat, i händelse av sjukdom eller skada, kommer försöka dölja sina problem i syfte att undgå potentiella rovdjurs uppmärksamhet (Mäkitaipale et al. 2015). Detta må vara en evolutionärt ändamålsenlig taktik i det vilda, där det kan innebära att individer överlever länge nog för att reproducera sig. Som sällskapsdjur kan det istället innebära att möjligheten till veterinärvård fördröjs eller helt uteblir (DeCubellis 2016; Mäkitaipale et al. 2015; Speight 2020).

Förutom att kaniner är skickliga på att ge sken av att allt är som det ska, är det sannolikt en kombination av ytterligare faktorer som ligger bakom det som McMahon & Wigham (2020) kallar en kris i det fördolda för sällskapskaniner. De hänvisar till ett uttalande av the British Veterinary Association (BVA), som konstaterar att 78% av brittiska veterinärer menar att kaniner inte får sina grundläggande behov tillfredsställda. Det styrks även i ett flertal andra studier genomförda i framför allt Storbritannien (the PAW-report, 2023; Rioja-Lang et al. 2019; O'Neill et al. 2020; DeCubellis 2016). Vilket innebär att kaniner utsätts för onödigt lidande och deras livslängd förkortas (Rioja-Lang et al. 2019).

Missförhållandena beror till stor del på kaninägarnas kunskapsbrist, otillräcklig hantering samt missuppfattningar om kaniner i samhället i stort (Rioja-Lang et al. 2019). Tillsammans med kaniners naturliga tendens att dölja sjukdom och skada finns risk att smärtsamma och farliga tillstånd som förvuxna tänder, fluglarvsangrepp (myiasis) och avstannad magsäcksmotorik (magatoni) passerar många kaninägare obemärkt förbi (Mäkitaipale et al. 2015).

I en finsk studie av Mäkitaipale et al. (2015) hittades patologiska fynd hos mer än 70% av de till synes friska 167 kaniner som deltog. Det saknas motsvarande studier för svenska förhållanden vilket föranlett detta kandidatarbete i djuromvårdnad. Som djursjukskötare är det viktigt att känna till problematiken kring sällskapskaniner och att ha detta i åtanke i mötet med kaniner och kaninägare.

Enkätstudien är baserad på de problem som ovan nämnda studier beskriver. Enkäten riktade sig till legitimerade (leg.) Veterinärer och leg. Djursjukskötare samt Djurvårdare i Sverige med stor erfarenhet av Kaniner (hädanefter benämnda som svensk VDDK).

Såvitt författarna vet finns ingen motsvarande forskning om svenska kaniner, vilket är varför denna studie har genomförts.

2. Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med det här kandidatarbetet i djuromvårdnad är att bidra till ökad välfärd och levnadskvalitet och därigenom förhoppningsvis även ökad livslängd för kaniner.

Syftet med studien är att med hjälp av en enkät kartlägga svensk VDDKs upplevelser av kaninägares kunskap och hantering, samt huruvida dessa ligger i linje med resultat från studier inom området genomförda i andra länder.

De frågeställningar som behandlas i studien är följande:

- Vilka brister rörande kaniners hälsa och skötsel anser svensk VDDK är vanliga bland kaninägare?
- Hur yttrar sig dessa brister enligt svensk VDDK?
- Vad önskar svensk VDDK att kaninägare hade gjort annorlunda för att förebygga och upptäcka sjukdom?

3. Material och metod

3.1 Litteratursökning

För bakgrunden genomfördes flera sökningar i forskningsdatabaser som PubMed, Web of Science och Primo. Till sökningarna användes sökorden; rabbit, *ägare, owner, veterinary, clinic, djursjuk*, hospital, djurhåll*, husbandry, skötsel, care, kunskap, knowledge, kompetens, competence, attitudes, status. Sökorden användes enskilt eller i olika kombinationer. Ytterligare relevanta referenser hittades via de utvalda artiklarnas referenslistor.

3.2 Enkätundersökning

En digital enkät (bilaga 1) skapades med hjälp av det webbaserade enkätprogrammet Netigate. Enkäten var öppen 7 – 27 mars 2024. Den 19 mars skickades ett mejl ut till samtliga kliniker med en ny länk som gjorde det möjligt för fler att svara. En påminnelse om att genomföra enkäten skickades ut den 26 mars.

3.2.1 Urval och begränsningar

Ett urval av vilka kliniker som skulle ingå i studien gjordes. Urvalet baserades dels på inrådan från handledare, dels på rekommendationer i tidigare studentarbeten där liknande studier gjorts. Avsikten med studien var att nå personal som i sin yrkesvardag möter många kaniner och därmed har relevanta upplevelser för studiens syfte.

Enkäten distribuerades till de fem kliniker i Sverige som marknadsför sig som kliniker med huvudsakligen exotisk inriktning, dvs Roslagstulls Veterinärklinik Exotic Evidensia, Mälaren Smådjursklinik, Fågel & Smådjurskliniken (i Lomma), Animallogos Djurhälsa och Blå Stjärnans Djursjukhus Göteborg (avdelning för exotics). Utöver dessa inkluderades även Djurdoktorn i Sommarro Veterinärklinik, Uppsala Veterinärklinik Evidensia, Veterinär Garland, Evidensia Veterinärhuset Sundsvall, Zoo.se Bromma och Husdjurhälsan, vilka valdes ut av författarnas biträdande handledare som har ett stort kontaktnät inom svensk veterinärvård av exotiska sällskapsdjur. Mejladresserna hämtades från klinikernas hemsidor eller tillhandahölls av handledare och författarnas privata kontakter.

Enkäten var anonym och det var omöjligt att utläsa från vilka kliniker svaren kom.

3.2.2 Struktur och utformning

Enkäten utgjordes av fem delar: 1) ”Bakgrundsinformation”; om respondenterna, deras erfarenhet inom veterinärvård generellt och av kaniner specifikt. En fråga efterfrågade hur

många kaniner respondenten träffar per vecka. Om någon på denna fråga valde alternativet "Inga kaniner" skickades denne till slutet av enkäten. Ingen respondent valde detta alternativ. 2) "Kaninägarnas kunskaper"; fem frågor om svensk VDDKs upplevelse av kaninägarnas kunskap om sina djur och varifrån de fått kunskapen, 3) "Besöksorsaker"; sex frågor, varav fyra gav möjlighet till fritextsvar. Frågorna syftade till att få förståelse för i vilken utsträckning kaninägare söker veterinärvård för vissa symptom samt vilka skäl till avlivning som ansågs vanliga. 4) "Kan situationen för kaniner förbättras?" som undersökte vad svensk VDDK tror skulle kunna göra skillnad för att förebygga allvarlig sjukdom hos kaniner. 5) Frivilliga kommentarer.

Enkäten hade 18 frågor totalt vilka var envals- eller flervalsfrågor samt öppna frågor där respondenterna kunde skriva fritext. Syftet med enkäten var att få fram svensk VDDKs upplevelser gällande kaninägares kunskaper.

3.2.3 Databearbetning

Resultaten har bearbetats i Netigate och Excel. Diagrammen har skapats i Excel. Resultatet på flera frågor har åskådliggjorts i relation till hur många kaniner respondenten träffar per vecka, då författarna antog att det har betydelse för hur stor insikt i kaniners problematik och kaninägares situation personen har, och därmed hur stor tyngd hans svar kan ges.

4. Bakgrund

4.1 Sällskapskaniner

Trots århundraden av domesticering och avel till olika storlekar, hårlag och utseenden har kaninernas beteende förändrats mycket lite och de är illa anpassade för de levnadsförhållanden de erbjuds som sällskapskaniner idag (Edgar & Mullan 2011; O'Neill et al. 2020). Kaniner är bytesdjur vars levnadsstrategi går ut på att dölja sjukdomar och skador för att undvika potentiella rovdjurs uppmärksamhet (Mäkitaipale et al. 2015). Detta innebär att det är svårt för en lekman att uppfatta och värdera smärta hos en kanin och att även allvarliga tillstånd vanligtvis inte märks på kaninens beteende (Speight 2020). Även för professionella kan det vara svårt, men det finns etablerade och validerade smärtskalor att tillämpa (Keating et al. 2012, NC3Rs 2022). Dessa skalor skulle med fördel kunna användas även av privatpersoner i hemmet för att utvärdera kaninernas mående.

Som de strikta herbivorer och grovtarmsjäsare kaniner är, har de ett stort behov av att beta och tillbringa i det vilda en mycket stor del av sin aktiva tid ätandes (Speight 2020). Speight (2020) beskriver vidare att kaninens matsmältningssystem och tänder är utformade för att äta stora mängder med lågt näringsinnehåll och högt fiberinnehåll. Dieten för en sällskapskanin ska bestå till minst 80% av hö, 10-15% av färskt grönt och resterande max 5% kan bestå av producerat kaninfoder (Speight 2020).

I kaninens tarmsystem separeras grova fibrer från fina i proximala kolon och kommer ut i form av ca 300 små, runda och torra avföringskulor om dagen hos en frisk kanin (Speight 2020). De fina fibrerna förpassas till blindtarmen där de jäser och förser kroppen med flyktiga fettsyror (VFA, Volatile Fatty Acids) vilket utgör kaninens främsta energikälla (DeCubellis 2016). Återstående delar av de fina fibrerna kommer ut i form av en kladdig avföring som kallas caecotrofer. Det är ett normalt, och helt livsavgörande beteende för en frisk kanin att omedelbart äta upp sina caecotrofer, för att ytterligare ta vara på näring som i denna form nu kan tas upp i tunntarmen (DeCubellis 2016). Att se caecotrofer, eller rester av dem, på eller runt kaninen är ett varningstecken att något är fel antingen i kaninens matsmältningssystem eller med dess tänder (Rooney et al. 2014). Synliga caecotrofer kan även ha andra fysiologiska orsaker som t ex övervikt, stelhet och smärta i ryggen eller generell smärta som gör det svårt för kaninen att böja sig till sin bakdel (Cousquer 2006).

Kaninernas tänder är liksom dess matsmältningssystem, utformade för konstant ätande av grova fibrer. Deras tänder är elodonta, dvs. de har öppna rötter och fortsätter att växa under hela kaninens liv. Redan 1936 mättes att kaninernas incisiver växer 2 till 2,4 mm per vecka (Harcourt-Brown, 2007), vilket motsvarar ungefär en decimeter på ett år. Rötterna både till incisiver och molarer i överkäken ligger nära de långa och vindlande tårkanalerna och överkåkens molarer slutar väldigt nära ögonhålan och zygomaticusågen. I underkäken ligger rötterna nära mandibula och hakans undersida (Harcourt-Brown 2007). Ett problem med kaninernas tänder är att kindtänderna är mycket svåra att se. Dels sitter de långt bak, dels är kaninernas tunga stor och hård och döljer kindtänderna. Detta tillsammans med kaninernas förmåga att uppträda normalt trots svåra smärtor, gör att utan rätt kunskap och vana att undersöka kaninen, kan det vara svårt att upptäcka tänderna blivit förvuxna.

4.2 Sjukdomar som drabbar sällskapskaniner

4.2.1 Gastrointestinala problem

Kaniners känsliga matsmältningssystem drabbas ofta av gastrointestinala problem till följd av felaktig utfodring. För hög andel kolhydrater och för låg fiberhalt kan leda till feljäsning eller störning i tarmfloran. Om kaninens matsmältningssystem inte får tillgång till ett konstant flöde av fibrer kan tarmmotiliteten sakta ner eller avstanna, vilket snabbt kan bli ett livshotande tillstånd för kaninen. (DeCubellis 2016)

När en kanin slutar äta eller bajsar mindre än normalt, är läget mycket akut. Anorexi hos en liten grovtarmsjäsare kan orsakas av allt från tandproblem, störd tarmflora, smärta och stress till livshotande gastrointestinala trauman som ileus, obstruktion, gasfyllda tarmar (tympanism) eller tarmvred (volvulus) (DeCubellis 2016). Även om den bakomliggande orsaken är kronisk, som till exempel tandproblem, är tillståndet mycket akut då kaniner snabbt kan utveckla vätske- och elektrolytobalans och hepatisk lipidosis till följd av att de slutar äta (DeCubellis 2016). Om kaninen inte har ätit eller bajsat på 24 timmar måste den få behandling omedelbart (Meredith, 2010 i Dalley et al. 2018).

Flera brittiska studier har undersökt frekvensen av GI-problem och varningstecken därpå eftersom det är en vanlig dödsorsak för kaniner (O'Neill et al. 2020). I sin tvärsnittsstudie från 2020 analyserade O'Neill et al. veterinärjournaler i journalprogrammet VetCompass från 2013 för att undersöka prevalensen av sjukdomar hos kaniner i Storbritannien. Studiepopulationen var de 6349 kaninerna som var registrerade i journalsystemet under antingen 2013 eller både 2012 och 2014. Av dessa gjordes ett slumpmässigt urval på 2506 kaniner, av vilka 1433 hade minst en diagnos under 2013. GI-problem (här samlingsterm för anorexi, ileus och diarré) var den tredje vanligaste diagnoskategorin med 9,5% (n=221). Av de 370 kaniner som avlivades eller dog på klinikerna under studieåret var GI-relaterade problem de vanligaste diagnostiserade dödsorsakerna med 9,2% (n=34). En dryg fjärdedel (27,8%) (n=103) av de avlivade kaninerna var dock odiagnostiserade, vilket kan rymma bland annat fler GI-problem. (O'Neill et al. 2020)

Trots ett annat studieupplägg kunde Rooney et al. (2014) visa på motsvarande siffror. Av de 1254 kaninerna som utgjorde studiepopulationen i Rooney et al. (2014) hade 11,7% (n=147) upplevt GI-problem (t ex "Gut blockage") under det gångna året eller tidigare, men endast 75% hade sökt veterinärvård, vilket utgör ca 9% av kaninerna. Studien byggde på en frivillig enkät till kaninägare om sina kaniners hälsa och varför och i vilken utsträckning de sökt veterinärvård (Rooney et al. 2014).

Kaninägarna i Rooney et al. (2014) fick också beskriva symptom som kaninerna uppvisade mer eller mindre ofta utan att ägarna sökte veterinärvård för dem. De symptom som utmärkte sig var "smutsig rumpa och/eller rester av avföring i pälsen" 30,1% (n=374), "inappetens/anorexi" 19,3% (n=237), "tovig och smutsig päls" 13,4% (n=165) och "hö eller päls i spillningen", 8,3 (n=102). En stor andel av ägarna (63%) angav också att de då och då eller ofta såg kaninernas caecotrofer. Synliga caecotrofer kan också vara en form av diarré som kan ha sitt ursprung i endoparasiter eller stress (Cousquer 2006) men gemensamt för alla dessa symptom är att de är tecken på mag- eller tandproblem och dessutom riskfaktorer för fluglarvsangrepp.

4.2.2 Tandproblem

En stor del av symptomen från problem i mag-tarmkanalen kan också vara tecken på tandproblem. Synliga caecotrofer har inte sällan sin orsak i tandproblem, vilket gör det rent fysiskt svårt för kaniner att äta sina caecotrofer (Rooney et al. 2014; Cousquer 2006).

När kaninen får antingen för mjuk mat eller för liten mängd grovt foder slits inte tänderna ned i samma takt som de växer, vilket leder till förvuxna tänder, även kallat PSADD (Progressive Syndrom of Aquired Dental Disease) (Meredith et al. 2015). I och med de öppna rötterna kan tänderna även växa ”bakåt” när de inte slits normalt, för att i extrema fall antingen tränga ut genom mandibula under hakan eller upp i ögon- eller näshålan. Incisiverna kan växa sig långa och kurviga likt betar varpå de kan orsaka sår på kaninens ansikte och/eller hals–(Harcourt-Brown 2007). Att detta överhuvudtaget är möjligt beror på kaninernas förmåga att bete sig normalt trots smärta.

PSADD bedöms enligt en skala 1–5 framtagen av Harcourt-Brown (1997) där grad 1 innebär normal tandstatus och grad 5 innebär penetration av skelettet, allvarlig infektion med abscesser etc. Kliniska symptom på PSADD är till exempel räfflade incisiver, ptyalism (våt runt hakan, dregling), oregelbundenheter-på molarerna som kan ge sår i munnen, abscess i ansiktet/huvudet, synligt överväxta incisiver, oregelbundenheter på mandibula, dacrycystitis (blockerade och/eller inflammerade tårkanaler), epiphora (överdriven vätskning av ögat) etc. (Harcourt-Brown 2007). Tandproblem kan även orsaka följdproblem som rinnande nos, pododermatit, synliga caecotrofer, sår och ärr, tovig päls, förvuxna klor, tecken på överdriven putsning och viktnedgång.

Även vid lindrig PSADD (grad 2) är det inte ovanligt att rötterna på överkäkens incisiver eller molarer växer så att dacrycystitis uppstår, varvid de synliga symptomen blir rinnande eller variga ögon (Harcourt-Brown 2007).

En brittisk studie av Mullan & Main, kunde 2006 visa att många kaniner lider av mer eller mindre allvarliga tandproblem utan att ägarna var medvetna om det. Deltagarna till studien rekryterades via annonser i zooaffärer och lokalpress. En observatör gjorde hembesök i 46 olika hem och undersökte hälsan hos 102 kaniner. Av de 102 kaninerna hade 29,4% (n=30) någon form av tandproblem men endast sex av kaninägarna var medvetna om det. Tandundersökningen gjordes med otoskop på vakna kaniner, vilket inte är en optimal undersökningsmetod, varför prevalensen skulle kunna vara högre. Vid undersökningen antecknades också förekomsten av de kända kliniska symptom på PSADD som nämnts ovan, vilka samtliga var representerade när studien ägde rum eller kaninerna hade haft dem tidigare. Utöver detta kontrollerades förekomsten av andra symptom som kan vara följdproblem till PSADD, vilka även de var representerade, även om det inte framgick om det var hos kaninerna med tandproblem. (Mullan & Main 2006)

Ovanstående studie förekommer som referens i flera studier som på olika sätt fortsatt att undersöka frekvensen av tandproblem hos kaniner. Studierna har funnit att det, oavsett studietyp, är ett av de vanligaste problemen för sällskapskaniner, men också att mörkertalet sannolikt är stort (Rooney et al. 2014; Mäkitaipale et al. 2015; O’Neill et al. 2020; Jackson et al. 2024).

Både O’Neill et al. (2020) och Jackson et al. (2024) har undersökt förekomsten av tandrelaterade diagnoser i journalprogrammet VetCompass under olika år i Storbritannien och finner att frekvensen av kaniner som sökt veterinärvård för tandsjukdom ligger runt 15%. O’Neill et al. (2020) har tittat på alla kaniner i journalsystemet det utvalda året och kan konstatera att ytterligare 9,6% (n=241) av kaniners diagnoser är potentiellt tandrelaterade (dacrycystitis, epiphora, övre luftvägssjukdom, ”perineal soiling” (”smutsig rumpa”)).

Som tidigare nämnts beskrev kaninägarna i Rooney et al. (2014) att deras kaniner mer eller mindre ofta uppvisade flera symptom som kan tyda på GI-problem utan att ägarna sökte veterinärvård för dem. Flera av symptomen är även kända tecken på tandsjukdom. Till ”smutsig rumpa och/eller spillning i pälsen” 30,1% (n=374) och ”tovig och smutsig päls” 13,4% (n=165), kan läggas ”rinniga ögon” 14,6% (n=186) och ”blöt runt munnen och/eller bröstet, dreglar” 4,1% (n=50) som är symptom på förvuxna tänder. Att 63% av ägarna angav att de då och då eller ofta såg kaninernas caecotrofer, är förutom risk för GI-problem, en varningssignal om ett stort antal odiagnosticerade tandproblem (Rooney et al. 2014)

Med anledning av de problem som brittiska studier blottlagt, utfördes en finsk studie 2015 (Mäkitaipale et al.) för att undersöka hur det stod till med finska kaniners hälsa. I Finland finns inte RHD-virus (Rabbit Hemorrhagic Disease-virus) och myxomatosis (kaninpest), varför finska kaniner inte vaccineras. Detta misstänkte författarna medfört att finska kaniner inte får en årlig veterinärkontroll och därför har fler, för ägarna, okända hälsoproblem än sina brittiska gelikar. På grund av detta var ett viktigt kvalificeringskrav för deltagande i studien att kaninerna skulle vara ”till synes friska” och inte ha någon pågående behandling. En gratis veterinärundersökning med röntgen erbjöds utan kostnad och 167 kaniner med 46 ägare deltog. Undersökningarna utfördes under 2012 och 2013. 160 kaniner röntgades under sedering och lateralprojektioner av skalle och abdomen togs. Sju kaniner röntgades osederade. Tänder och munhåla undersöktes med otoskop. På 70,7% (n=118) av kaninerna upptäcktes abnormaliteter vid antingen röntgen eller klinisk undersökning. På 63 av de 118 hittades abnormaliteter vid båda undersökningarna. (Mäkitaipale et al. 2015)

Den mest vanligt förekommande abnormaliteten i studien var tandsjukdom, 45,5% (n=76). 67 av dessa hade PSADD grad 2 till 5 enligt Harcourt-Browns skala (1997). På 36 av kaninerna med PSADD kunde den diagnostiseras kliniskt och på 64 vid röntgen. Det betyder att tre av tandavvikelseerna inte visade sig vid röntgen utan endast vid klinisk undersökning. (Mäkitaipale et al. 2015)

PSADD grad 2 påträffades på 36 kaniner. På 31 av dessa syntes inga abnormaliteter på kindtänderna vid den kliniska undersökningen. Detta understryker att röntgen är en förutsättning för att upptäcka PSADD. Författarna menade att eftersom endast en lateralprojektion utfördes, skulle prevalensen av tandsjukdom kunna vara högre. Prevalensen av PSADD var signifikant högre och värre på kaniner över 3 år, vilket är logiskt då det är en progressiv och irreversibel sjukdom. På fem kaniner hittades varfyllda abscesser vid röntgen. Författarna menade att prevalensen av tandsjukdom på 45,5%, korrelerar med de 29,4% i Mullan & Main (2006), då de endast diagnostiserades kliniskt. (Mäkitaipale et al. 2015)

4.2.3 Hudproblem

I studien av O’Neill (2020) fann man att den vanligast förekommande diagnostypen var hudrelaterade problem (20,2% (n=505)). Författarna konstaterade att siffrorna är överensstämmande med data från flera andra studier i både Storbritannien (Robinson et al. 2017), USA (Snook et al. 2013) och Finland (Mäkitaipale et al. 2015), med svar varierande mellan ca 17% och 29%. Bland hudproblemen var ”förvuxna klor” vanligast med 16% (n=400) vilket är i linje med de 18,6% (n=19) som Mullan & Main (2006) tidigare funnit. Kloklippning kan tyckas vara en obetydlig tjänst för veterinärkliniker att utföra, men övervuxna klor indikerar ofta brister i skötsel som kan indikera eller leda till allvarigare sjukdomar och tillstånd som förvuxna tänder, mag-tarmproblem och myiasis (O’Neill et al. 2020; d’Ovidio & Santoro 2013). d’Ovidio & Santoro (2013) kunde i sin studie visa på ett starkt samband mellan hudproblem och tandproblem.

I O’Neill et al. (2020) listades även ”perineal soiling” bland hudåkommor, vilket utgjorde 4,5% (n=113) av alla diagnoser i journalsystemet det studerade året.

4.2.4 Fluglarvsangrepp (Myiasis)

GI-problem och förvuxna tänder gör att kaninen får svårigheter att putsa sig och äta sina caecotrofer, vilket bland annat ökar risken att drabbas av fluglarvsangrepp, myiasis (Cousquer 2006). Enligt SVA (Sveriges Veterinärmedicinska Anstalt) orsakas myiasis av att spyflugor (*Calliphoridae*) dras till varm och fuktig, gärna smutsig, päls, för att lägga sina ägg. Äggen kräver hög luftfuktighet och en temperatur över ca 10 °C, varför angreppen endast förekommer under vår- och sommarmånaderna i Sverige (SVA u.å).

Äggen kläcks efter något dygn till larver som är riskornsstora och vita, även kallade likmaskar då de livnär sig på levande eller död vävnad (Halck 2017).

Efter 3 dygn tar sig maskarna genom hudbarriären och kan orsaka stora skador invärtes på kaninen (SVA u.å.). Skadorna kan vara svåra att upptäcka då ingångshålen ofta är små och kan döljas av tovor och smuts. Larverna kan göra så svåra skador på en kanins vävnader att den dör (SVA u.å.). Kaninen visar sällan några symptom förrän i ett sent skede då den kan bli rastlös, gå ned i vikt och bli trött. Kaniner är mer benägna än andra djur att drabbas av myiasis och utekaniner är överrepresenterade även om det också kan drabba kaniner som bor inomhus (Forsgard 2023). Om angreppet upptäcks i tid finns det chans att rädda kaninen genom att kirurgiskt plocka bort larverna, sy ihop sår och sätta in antibiotika och antiparasitär behandling (Evidensia 2019). Den vanligaste namngivna dödsorsaken i studien av O'Neill et al. (2020) var myiasis med 7,8% (n=29).

4.3 Sällskapskaniners status och kaninägare

4.3.1 Barnens husdjur

Statistik från Storbritannien visar att kaniner traditionellt har skaffats som husdjur till barn, i tron att de är enkla och billiga husdjur som inte behöver mycket omsorg (the PAW-report 2011). The PAW-report 2023 och två studier utförda i Storbritannien visar att ca 30-40% av alla kaniner fortfarande köps som husdjur till barn (Edgar & Mullan, 2011; Rooney et al., 2014).

Ett husdjur kan vara ett utmärkt sätt för barn att lära sig empati och ansvarstagande, men som de bytesdjur kaniner är, kommer de sannolikt uppleva barns ljudnivå och oförutsägbara beteende stressande, varför de är olämpliga som husdjur till små barn (the PAW-report, 2023).

4.3.2 Felaktiga förväntningar och brist på förkunskap

Enligt svenska Djurskyddslagen (2018:1192) 2 kap. 3§ finns krav på kompetens och att "Den som håller djur eller på annat sätt tar hand om djur ska ha tillräcklig kompetens för att tillgodose djurets behov." Lagen gäller för alla djur som hålls av människor. Forskningen från andra länder visar entydigt att en stor andel kaninägare brister i förhållande till lagens skrivning.

Att kaniner köps som ett "nybörjarhusdjur" eller till barn är ett av flera problem gällande attityder och förväntningar hos kaninägare. En annan föreställning om kaniner som är problematisk när det kommer till deras hälsa är att de uppfattas som en "förbrukningsvara" där kaninägare hellre köper en ny kanin än lägger pengar på att veterinärvård (Rioja-Lang et al. 2019).

Nästan hälften av alla kaninägare (46%) uppger att det visat sig vara dyrare att ha kanin än de hade tänkt sig, vilket inte är lika vanligt för katt- och hundägare (the PAW-report 2023). Många kaninägare säger dessutom att det visat sig vara svårare och mer jobb att ha kanin än de hade förväntat sig (Rioja-Lang, 2019; Howell et al., 2014). Dessa siffror visar på felaktiga förväntningar och brist på efterforskning före kaninköpet (the PAW-report, 2023; Edgar & Mullan, 2011). The PAW-report visar att det är vanligare att kaniner köps på impuls (7% n=72 000) jämfört med hund och katt. Trots att majoriteten av de tillfrågade kaninägarna gör vissa efterforskningar innan köpet har det visat sig att de har begränsade kunskaper om kaniner, särskilt när det kommer till utfodring och deras sociala behov (Edgar & Mullan 2011).

Enligt Edgar & Mullan (2011) spelar Zoo-affärer och djurhälsopersonal en potentiell nyckelroll i att ge nyblivna kaninägare rätt kunskap och råd tex vad gäller utfodring och

vilka konsekvenser en felaktig diet kan få. En mycket hög andel av nyblivna kaninägare (90%) uppger i studien av Edgar & Mullan (2011) att de planerar ta sin kanin till veterinären för en hälsokontroll. Veterinärer är dessutom enligt samma studie de som kaninägare helst vänder sig till för kunskap. Således har veterinärkliniker stor potential att nå fram med fakta till nyblivna kaninägare om tex behovet av en kaninkompis, vaccination och kastrering. Edgar & Mullan (2011) rekommenderar kliniker att erbjuda en ”nybliven kaninägar-konsultation” för en chans att fylla i kunskapsluckor hos kaninägarna.

O’Neill et al. (2020) understryker vikten av rutinmässiga veterinärbesök för att upptäcka eventuella dolda pågående sjukdomsförlopp hos kaniner vilket dessutom ger en möjlighet att förbättra kaninägarnas kunskap. I en engelsk studie hade 70% av kaninerna besökt veterinären någon gång under sitt liv (Mullan & Main, 2006) samtidigt som vaccinationsgraden varierar mellan 50% och 70% enligt olika studier (Mullan & Main 2006; Rooney et al. 2014; the PAW-report 2023).

Samtidigt har framkommit att i tex Finland finns ingen allmän rekommendation om vaccination av kaniner, varför det kan misstänkas att finska kaniner besöker veterinären mer sällan (Mäkitaipale et al. 2015). I Sverige finns både kaninpest och kaningulsot och Evidensia (u.å.) såväl som Anicura (u.å.) rekommenderar att vuxna kaniner vaccineras årligen, vilket borde innebära att svenska kaniner har mer kontakt med veterinärer än sina finska gelikar. Det saknas statistik på hur många av svenska kaninägare som faktiskt vaccinerar sina kaniner, vilket skulle vara en intressant studie att utföra.

4.3.3 Kunskapsbrist och olämplig utfodring

Ett av de vanligaste felen kaninägare gör är att de ger sin kanin för lite grovfoder och för mycket producerat foder i form av pellets eller müsli (Mullan & Main 2006; Rooney et al. 2014). En teori varför det är ett så utbrett problem, är den klassiska bilden i filmer, böcker och serietidningar, av kaniner som äter morötter (Rioja-Lang et al., 2019). Medvetenheten kring att hö är en viktig beståndsdel i kaniners diet verkar öka. Den senaste PAW-rapporten (2023) visar att 73% av kaninerna ges hö som huvudsaklig föda, vilket är en siffra som stadigt har ökat sedan första rapporten 2011. Trots det anger fortfarande 13% av kaninägarna att pellets utgör kaninens huvudföda (the PAW-report, 2023).

Mullan & Main (2006) kunde visa på ett signifikant samband mellan tandproblem, synliga caecotrofer och utfodring med kanin-mix. Med kanin-mix avses ett producerat foder av müsli-typ.

Flera studier drar slutsatsen att det är kaninägarnas kunskapsbrist som ligger bakom mycket av kaniners lidande. Problemet ligger dels i brist på kunskap om kaniners behov, dels i brist på kompetens att upptäcka avvikelser och hur de förebyggs (Rioja-Lang et al., 2019). Forskning visar att det inte är ovanligt att även kaniner med allvarliga och smärtsamma tillstånd kan uppfattas som friska av sina ägare (Mäkitaipale et al., 2015). Detta antas leda till förkortad livslängd för kaniner (McMahon & Wigham, 2020).

4.3.4 Brist på hantering

För att öka möjligheten att upptäcka att något inte står rätt till med kaninen behöver ägaren regelbundet hantera den. För att kaninen ska acceptera att bli upplyft och hanterad krävs att den vänjs vid det från späda ålder (Mullan & Main 2006) och att ägaren gör det ofta (Rioja-Lang 2015). Studier i England och Nederländerna visar att många kaniner gör mer eller mindre våldsamt motstånd när de blir upplyfta (Rooney et al. 2014; Schepers et al. 2009). Detta kan antingen bero på dålig socialisering, rädsla (Rooney et al. 2014, Schepers et al. 2009) eller alltför osäkert handlag hos ägaren (Rooney et al. 2014, Mullan & Main 2006).

Rooney et al. (2014) fann att en fjärdedel av kaninerna blev upplyfta och hanterade av sin ägare en gång i veckan eller mer sällan och drygt 2% (n=25) av kaninerna blev aldrig hanterade. I en liknande studie i Nederländerna blev 7% av kaninerna aldrig hanterade

(Schepers et al. 2009). Brist på hantering tas upp som ett av de allvarligaste välfärdsproblemen för kaniner eftersom det kan leda till att sjukdomstillstånd förblir oupptäckta (Rioja-Lang et al. 2015).

4.3.5 Livslängd - möjlig vs faktisk

I det vilda förväntas mer än 90% av de kaniner som uppnår åtta veckors ålder ha dött innan två års ålder (McBride 1998 i Mullan & Main 2006). Enligt Guinness Rekordbok levde världens äldsta kanin "Flopsy" i nästan 19 år (*Oldest rabbit ever* u.å.). På SKVF:s (Sveriges Kaninvälfärdsförening) Facebooksida (u.å.) berättas om svenske Melvin som var 17 år och förmodligen en av världens äldsta kaniner någonsin när han dog 2019.

I tidigare nämnda studier har kaninerna haft en medianålder mellan 2,8 (Makitaipale et al. 2015; Schepers et al. 2009) och 3,2 år (Rooney et al. 2014; O'Neill et al. 2020), vilket säger en del om livslängd. O'Neill et al. (2020) redovisar en faktisk medianålder på 4,3 år hos de 370 kaniner som avled under deras studie. Den äldsta kaninen i O'Neill et al. var 14,4 år när den avled. När Rooney et al. (2014) frågade kaninägarna hur länge deras senaste kanin hade levt var medellivslängden 5,6 år och den äldsta kaninen hade blivit 12 år. Makitaipale et al. (2015) skriver dock att medellivslängden har stigit på senare år och att det då studien genomfördes (2015) inte var ovanligt med kaniner på över 10 år.

Alla ovan nämnda siffror tyder på att många kaniner inte lever sin potentiella livslängd. En viktig aspekt i sammanhanget är vad Rioja-Lang et al. (2019) kallar "förväntad livslängd". I den traditionella bilden av kaninen som husdjur förefaller även ingå att de inte lever särskilt länge. "Reduced life expectancy" (övers. förkortad förväntad livslängd) rankades som det femte vanligaste problemet, med som det tredje mest allvarliga och djupgående problemet för sällskapskaniner och är tätt sammanlänkat med kaniners låga status (Rioja-Lang et al. 2019).

4.3.6 Försäkring

Andelen försäkrade kaniner i Storbritannien är mycket lägre än katter och hundar, endast 20% enligt senaste PAW-report (2023). För Sverige saknas statistik men bland andra Agria djurförsäkring, Sveland försäkringar och Lärarförsäkringar erbjuder veterinärvårdsförsäkring för kaniner. Ersättningsbeloppet för kaniner ligger hos dessa bolag mellan 10 000 kr och 30 000 kr. Ingen av försäkringarna täcker tandproblem. (Agria u.å.; Sveland u.å.; Lärarförsäkringar u.å.) Som en jämförelse har kattförsäkringar från ovanstående bolag 30 000 kr som lägsta ersättningsbelopp och gäller bara för huskatter.

År 2017 hanterades ett fall i Allmänna Reklamationsnämnden (ARN) där en kanin hade attackerats av en hund. Kostnaden för kaninens vård uppgick till 18 000 kr. När ägaren till hunden begärde ersättning för vårdkostnaden från ansvarsförsäkringens i sin hemförsäkring, betalade försäkringsbolaget ut 5000 kr. Motiveringen bakom beloppet lød: "Kaniner inte är så speciella husdjur. 5000 kr är vad en kaninägare rimligen kunde vara beredd att betala. Detta då rimliga kostnader torde vara att jämföra med vad undersökning, avlivning och destruktion skulle ha kostat." ARN rekommenderade försäkringsbolaget att ompröva sitt beslut, då kaniner har fått en ökad ställning som sällskapsdjur och 18 000 kr inte kan anses orimligt för vad veterinärvård av en kanin som attackerats av en hund kostar. (Konsumenternas.se u.å.)

5. Resultat

5.1 Resultat enkätstudie

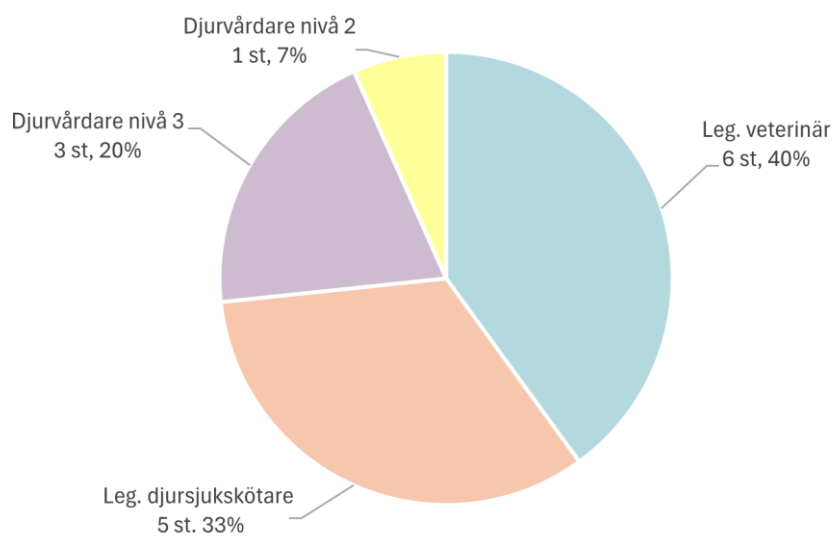
5.1.1 Svarsfrekvens

Enkäten hade totalt 16 respondenter varav två inte slutförde enkäten. En av dessa var en leg. veterinär som slutade svara efter fråga 2:5 och en djurvårdare nivå 2 som slutade svara efter fråga 1:5. På grund av den låga svarsfrekvensen inkluderades veterinärens svar i resultatet då denne hunnit förhållandevis långt i enkäten. Djurvårdaren nivå 2 uteslöts då denne endast svarat på delen om personlig information. Antalet respondenter som inkluderades i resultatet var alltså slutligen 15.

5.1.2 Om respondenterna

I enkätens första del samlades information om respondenterna, deras erfarenhetsnivå av veterinärvård och av kaniner samt om kliniken de arbetar på.

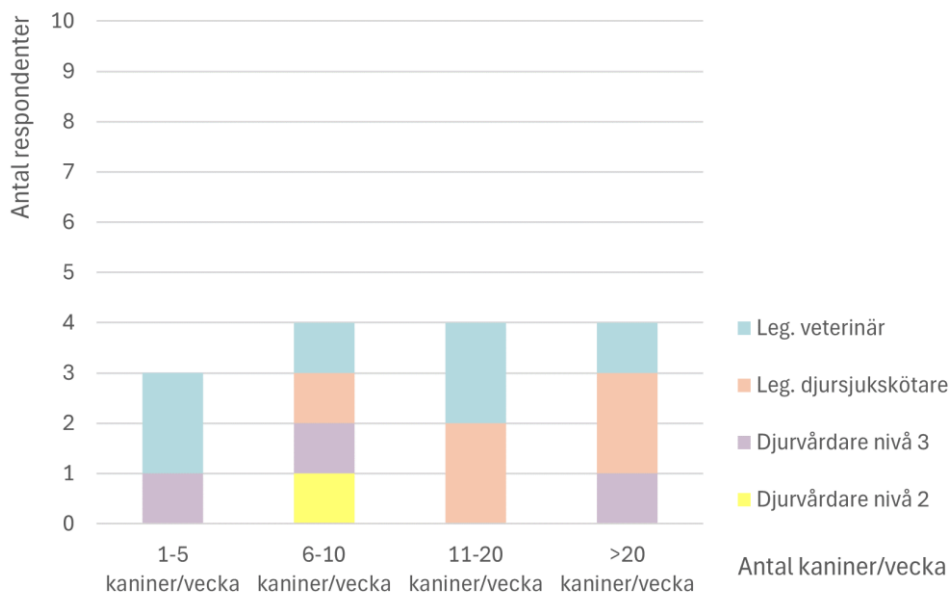
Vad är din yrkestitel?

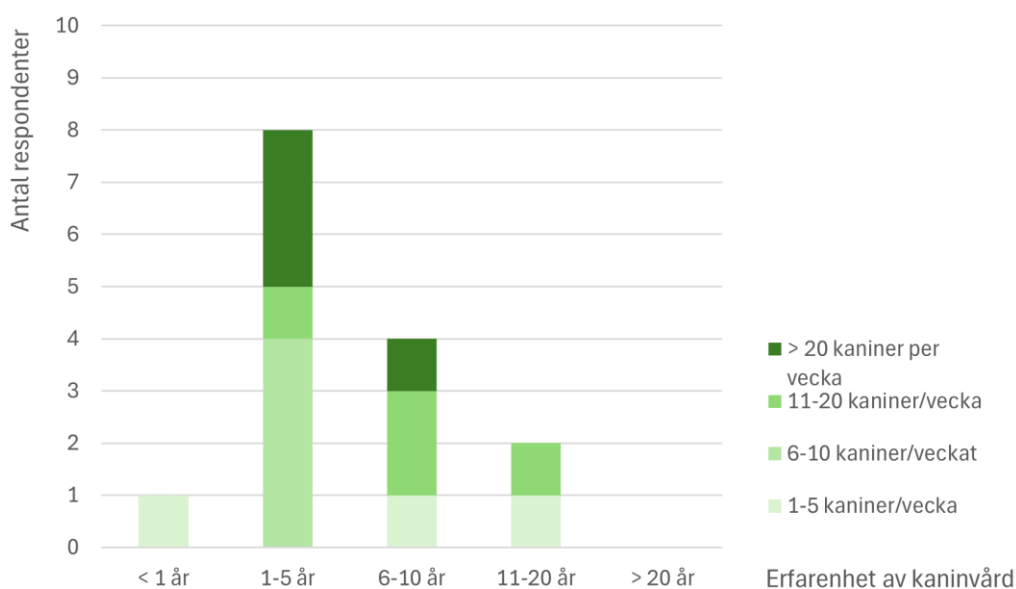
Figur 1. Respondenternas (n=15) yrkeskategorier angivet i antal och procent.

Majoriteten av respondenterna, 10 av 15, hade jobbat med veterinärvård i 1-10 år, en i mindre än ett år och 4 i mer än 10 år. På frågan hur länge de hade arbetat med veterinärvård av kaniner var fördelningen liknande men fyra hade jobbat längre inom veterinärvård generellt än med kaniner specifikt. Erfarenheten av veterinärvård av kaniner var jämnt fördelad över yrkeskategorierna.

Jämte tiden respondenterna arbetat med kaniner antogs antalet kaniner de träffar ha betydelse för svarens relevans, varför frågan *Ungefär hur många kaniner träffar du varje vecka?* ställdes (figur2 och 3).

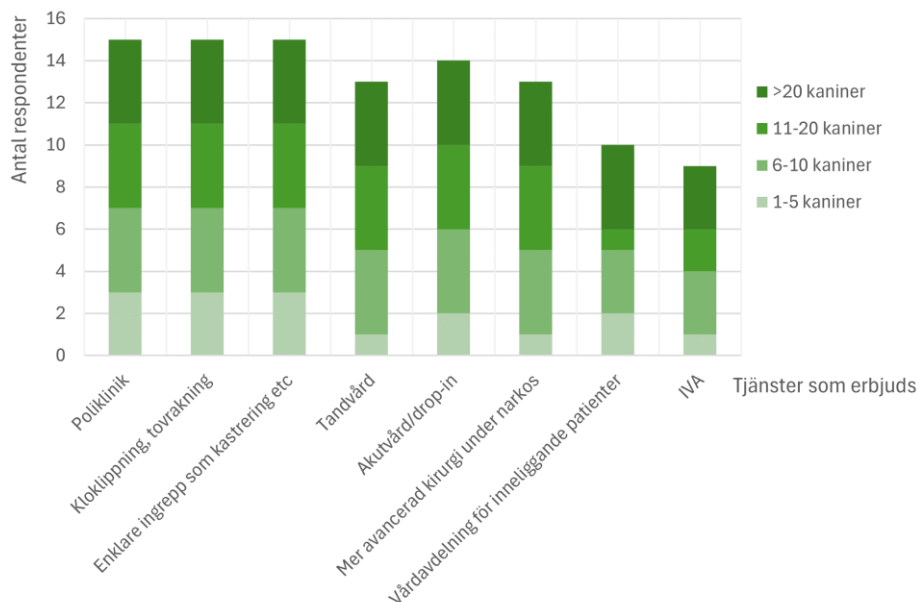

Figur 2. Antal kaniner respondenterna (n=15) träffar per vecka, sorterat på yrkeskategori.

Figur 3. Respondenternas (n=15) erfarenhet av veterinärvård av kaniner kombinerat med antal kaniner de träffar per vecka.

Gällande vilka tjänster klinikerna erbjöd ställdes en flervalsfråga. Majoriteten av alla kliniker erbjöd samtliga listade tjänster, med undantag för intensivvård och vårdavdelning för inläggande patienter som erbjöds av nio respektive 10 av 15 respondenter. Fyra fritextsvar lämnades för att förtydliga att akut- och intensivvård samt vårdavdelning för inläggande patienter enbart erbjöds dagtid. Dessa har inkluderats i resultatet för respektive tjänst.

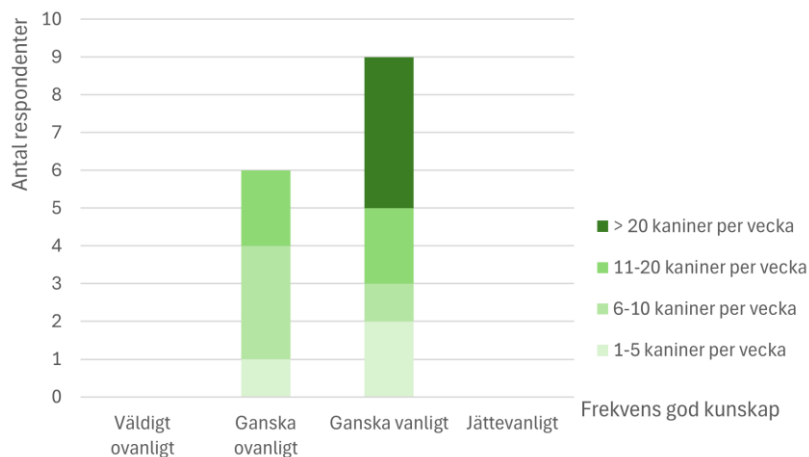

Figur 4. Vilka tjänster klinikerna erbjuder, illustrerat med antal kaninpatienter kliniken tar emot.

5.1.3 Ägarnas kännedom om sina kaniner

I enkätens andra del undersöktes svensk VDDKs uppfattning om kaninägarnas kunskap om kaniner och hur mycket ägarna hanterar sina kaniner.

Hur vanligt upplever du det är att kaninägare har god kunskap om kaniners hälsa, beteenden och behov? (figur 5).

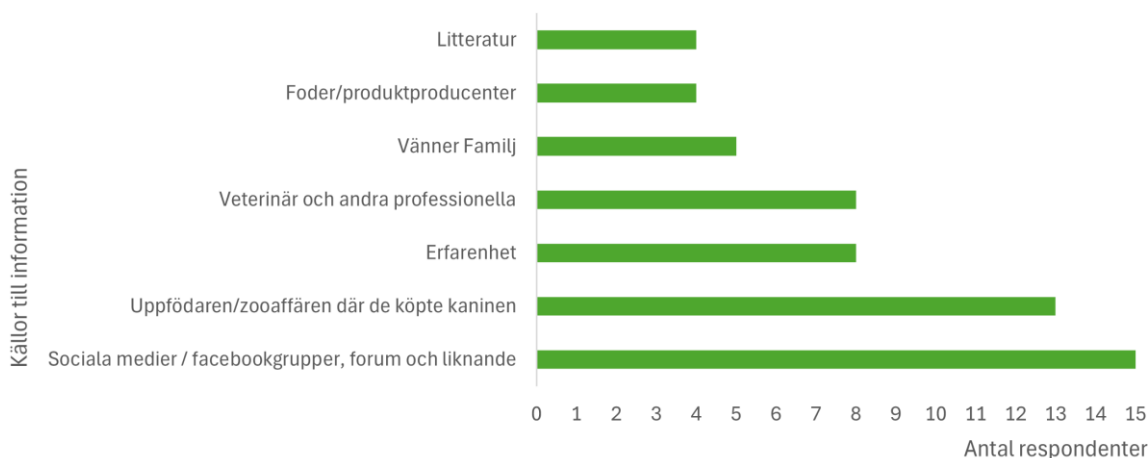

Figur 5. Antal respondenter (n=15) som upplever att kaninägare har god kunskap om kaniners hälsa, beteenden och behov.

En följdfråga efterfrågade hur vanligt det är med dålig kunskap hos kaninägarna. Här svarade istället åtta respondenter att det var ”Ganska vanligt” och fyra att det var ”Jättevanligt”. Resterande tre ansåg att det var ”Ganska ovanligt”.

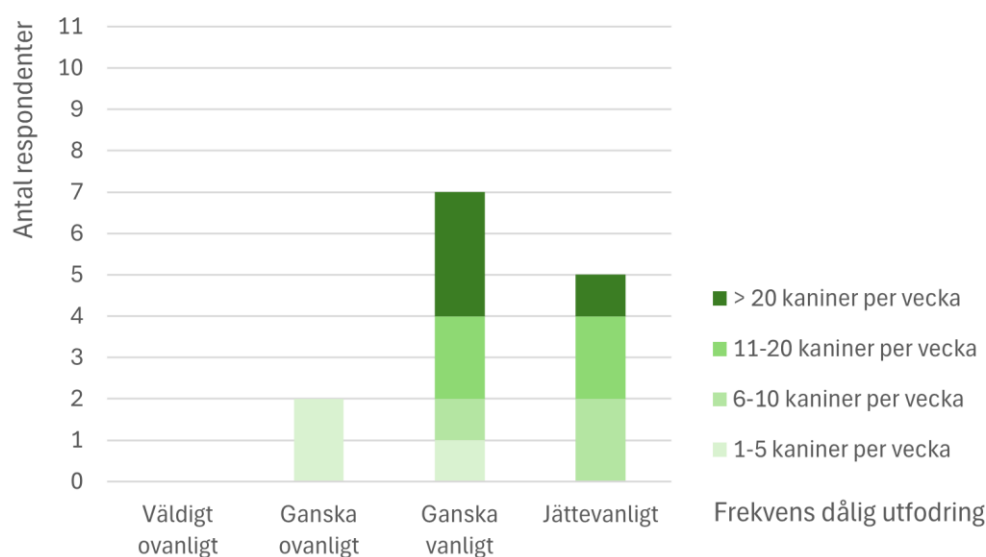
Variifrån upplever du att kaninägare får sin kunskap om kaniner? (figur 6).

Denna fråga var en flervalssfråga. Två respondenter valde alternativet ”Annat” och förtydligade i fritext att ”kunskapen” djurägarna hade ofta var helt felaktig (bilaga 2).

Figur 6. Källor respondenterna upplever att kaninägare får sin kunskap ifrån.

Hur vanligt upplever du det är att kaninägare söker vård för sina kaniner för symptom som kan relateras till olämplig utfodring? (figur 7).

Figur 7. Antal respondenter (n=14) som anser att kaninägarna söker veterinärvård för symptom som kan härledas till olämplig utfodring kombinerat med antal kaniner de träffar per vecka.

Sex respondenter valde att lämna en kommentar i fritext på denna fråga. Här följer några av dem (se även bilaga 2):

”Kunskapen om korrekt utfodring av kanin har markant förbättrats de senaste 10 åren, då var det väldigt vanligt att kaninerna utfodrades helt inkorrekt medan numera är det absolut vanligast med en förhållandevis korrekt kost.”

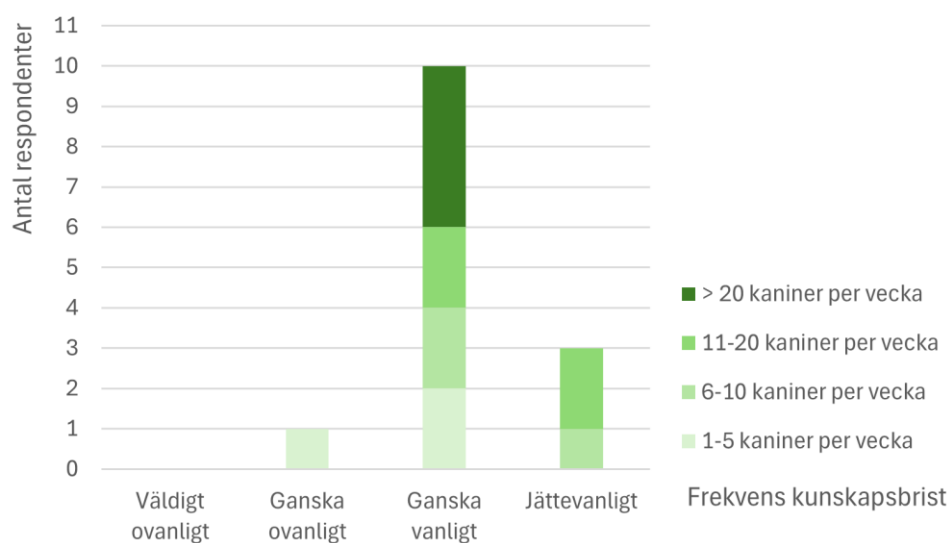
”För lite hö, för mycket pellets.”

”Ägaren har fått höra/läsa någonstans att kaniner behöver äta pellets etc...”

”Framförallt tandproblem (för lite hö).”

”Mycket tandproblem p.g.a. för lite hö i dieten.”

Hur vanligt upplever du det är att kaninägare söker vård för sina kaniner för symptom som kan relateras till kunskapsbrist? (figur 8).

Figur 8. Antal respondenter (n=14) som anser att kaninägarna söker veterinärvård för symptom som kan härledas till kunskapsbrist kombinerat med antal kaniner de träffar per vecka.

Sju respondenter valde att lämna en kommentar i fritext på denna fråga. Här är några av dessa (se även bilaga 2):

”DÄ fattar inte att kanin har kindtänderna som kan inte titta själv, okunskap om kanin med liggande öron.”

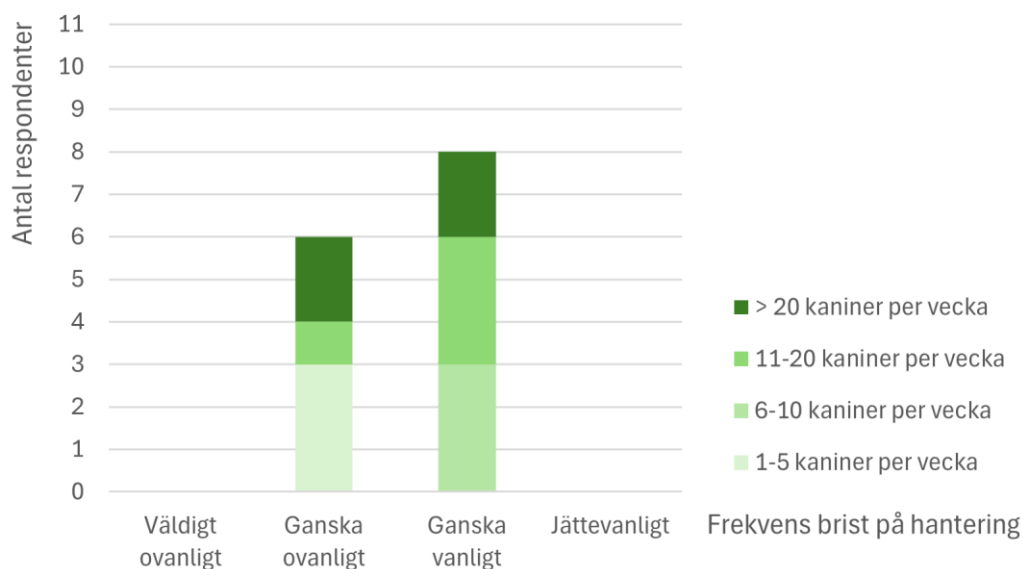
”Ofta felaktig utfodring.”

”Tand- och magproblem pga felaktig kost är väldigt vanligt”

”Framför allt tandproblem till följd av fel utfodring.”

”Säger ganska ovanligt för DÄ upplever inte att kaninen kan vara sjuk eller i smärta pga. deras bristande kunskap av att läsa om kroppsspråket för kaninen.”

Hur vanligt upplever du det är att kaninägare söker vård för sina kaniner för symptom som kan relateras till brist på hantering? (figur 9).

Figur 9. Antal respondenter (n=14) som anser att kaninägarna söker veterinärvård för symptom som kan härledas till brist på hantering kombinerat med antal kaniner de träffar per vecka.

Fem respondenter valde att lämna en kommentar i fritext på denna fråga:

”En del upptäcker problem för sent eftersom de inte hanterar kaninerna, tex. upptäcker de inte att de är magra eller har knölar förrän det är mer illa.”

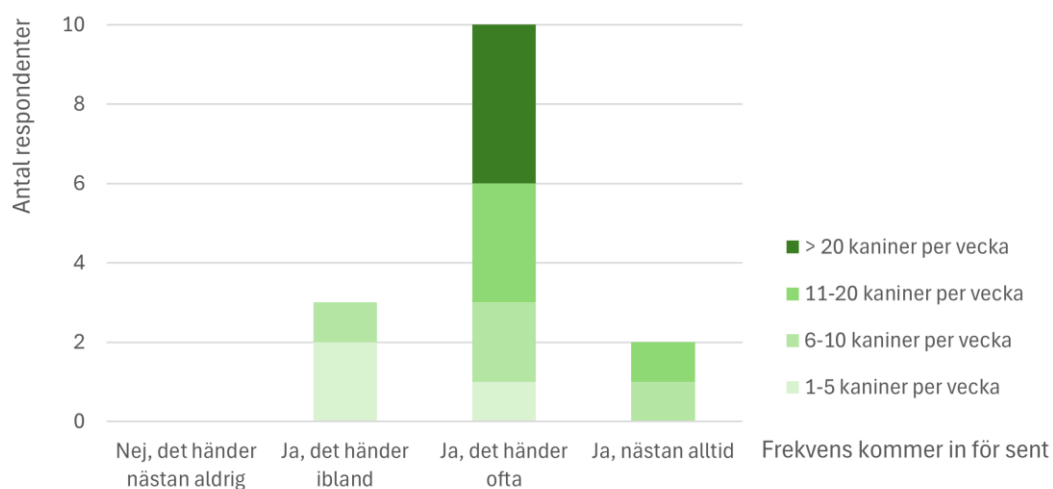
”Utekaniner är väldigt överrepresenterade i denna kategori. Jag uppfattar att de ofta hinner gå mycket längre i sina sjukdomsförlopp och hanteras mindre vilket gör att skötselrelaterade problem såsom tovig päls är mycket vanligare och hinner gå mycket längre innan det adresseras.”

”De flesta är rädda att hantera för mycket.”

”Ibland oklart hur länge kaninen varit skadad/sjuk/etc om det är en utekanin som ägaren har sämre koll på.”

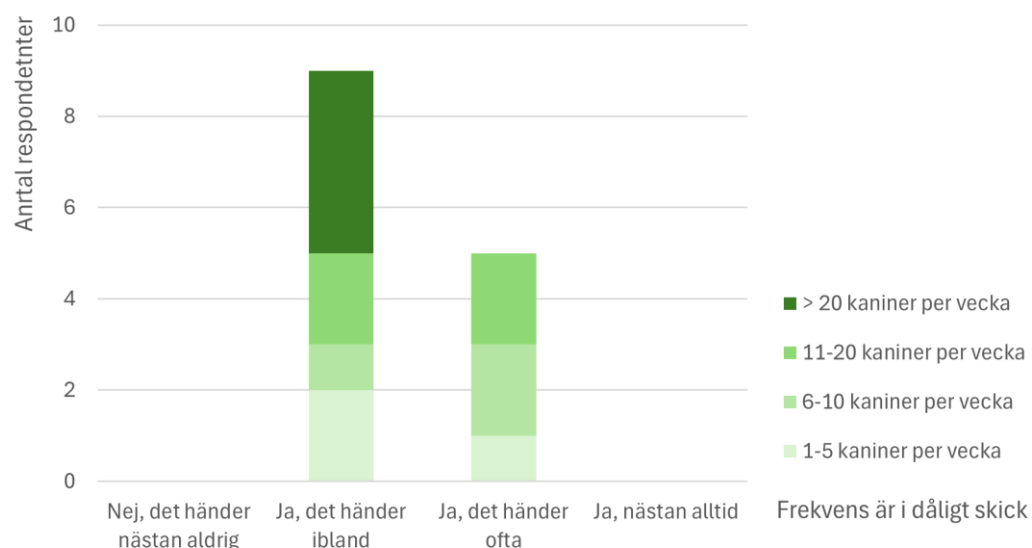
”Vanligast hos utekaniner, då ägare inte hanterar dem lika ofta som innekaniner.”

Upplever du att kaninägarna söker vård för sent? Dvs kaninen är sjukare än vad ägaren har förstått? (figur 10).

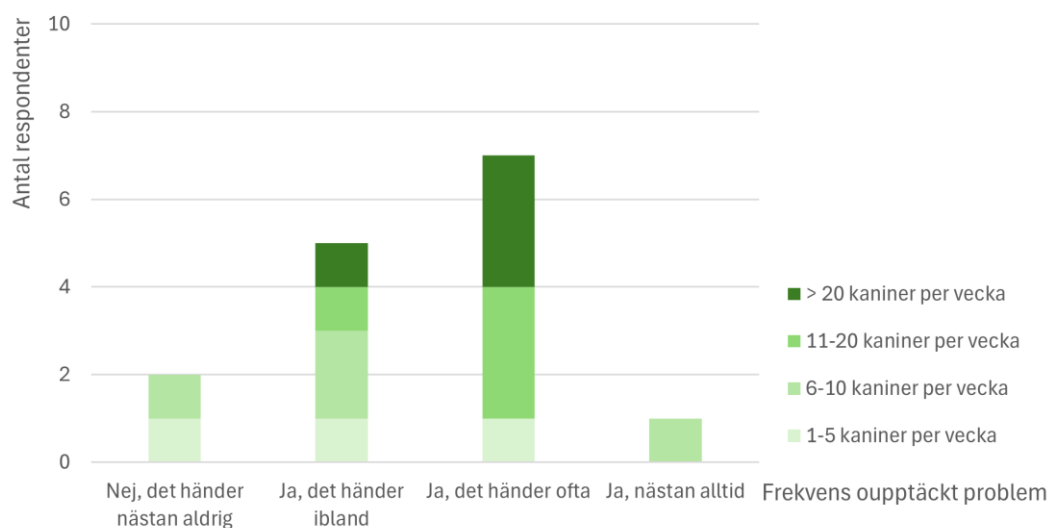
Figur 10. Antal respondenter (n=15) som upplever att kaninägarna söker veterinärvård för sent.

Upplever du att kaninerna ofta är i dåligt skick när de kommer in till kliniken? (figur 11).

Figur 11. Antal respondenter (n=14) som upplever att kaniner ofta är i dåligt skick när de kommer in till kliniken.

Upplever du att kaninägare kommer in med sin kanin för någon form av friskvård, och det sedan visar sig att kaninen har ett oupptäckt problem? Dvs ägaren trodde att kaninen var frisk, men det var den inte. (figur 12).

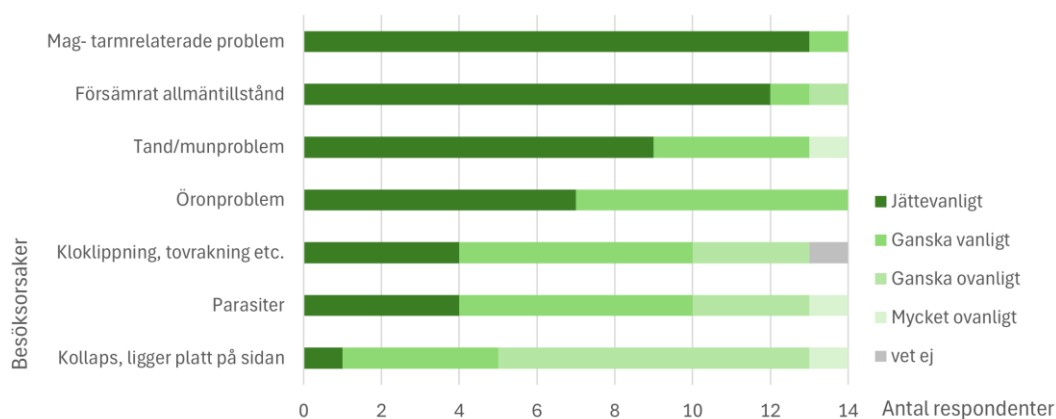

Figur 12. Antal respondenter (n=15) som upplever att kaninägare kommer in med sin kanin för någon form av friskvård men det visar sig att kaninen har ett oupptäckt problem.

5.1.4 Besöksorsaker och skäl till avlivning

I enkätens tredje del undersöktes hur vanligt förekommande svensk VDDK upplever att vissa besöks- och avlivningsorsaker är för kaniner.

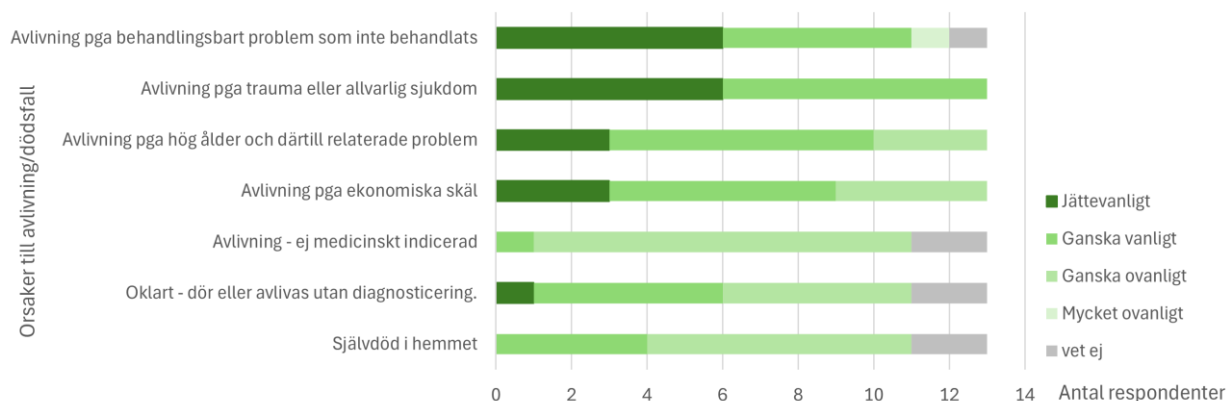
Hur vanligt upplever du det är att kaninägarna söker vård/bokar tid för nedanstående symptom? (figur 13).

Figur 13. Antal respondenter (n=14) som upplever att kaninägarna söker vård/bokar tid för listade symptom.

Hur vanligt förekommande upplever du att följande orsaker till avlivning är för kaniner? (figur 14).

Notera att en respondent valde ”Vet ej/ingen uppfattning” för samtliga avlivningsorsaker och förklarade i kommentarsfältet att det inte utfördes avlivningar på dennes arbetsplats. Av den anledningen uteslöts respondentens svar ur resultatet för just denna fråga, varför denna fråga har 13 respondenter.

Figur 14. Orsaker till avlivning för kaniner, sorterat på hur vanligt respondenterna (n=13) upplever dem.

Tre respondenter lämnade kommentarer i fritext på denna fråga (bilaga 2). En av dem var:

Några dör hemma utan att vi vet/utan söker veterinär vård.

5.1.5 Förbättringsförslag för att förebygga sjukdom hos kaniner

I enkätens sista del ombads svensk VDDK skatta hur stor skillnad de trodde att olika åtgärder skulle göra för att förebygga allvarlig sjukdom hos kaniner. Alternativen var ”Stor skillnad”, ”Viss skillnad” och ”Ingen skillnad”. Samtliga respondenter var överens om att ”Korrekt utfodring” och ”Att kaniners status som husdjur höjs” skulle göra ”Stor skillnad”. ”Att ägarna skaffar sig mer kunskap” ansågs vara nästan lika effektivt. Förslagen ”Bättre hygien i boet”, ”Tillräckligt stor boyta” och ”Regelbundna veterinärbesök” var de förslag vilka minst andel respondenter, 9 av 14, angav skulle göra ”Stor skillnad”.

Fyra respondenter lämnade kommentarer i fritext på denna fråga (nedan och bilaga 2).

”Jag tror att en med konkret kunskap om varför viss skötsel krävs är något man kommer långt på för att motivera djurägaren att underhålla det – Till exempel att djurägaren vet att hö behövs för att de ska tugga på ett sätt som håller tänderna i skick.”

”Få veterinärer i Sverige har kunskap så ofta djurägare lita på sociala medier istället eller zoobutik. Veterinär vård är dyr och de flesta vill inte betala. Försäkring skulle ha högre ersättning som hund och katt! Man kan göra samma vård på kanin men vi kan inte pga. kostnader.”

”Ägarna skulle behöva mer information/kunskap redan INNAN de ens skaffar kanin. Djuraffärer säljer pellets/fröblandningar/godis/etc, så djurägarna utgår från att sådant är

bra för kaninen och att kaninen behöver få äta det. Kaniner ses också ibland som "barnens husdjur" så föräldrarna tycker inte att de har ansvar för djurets skötsel."

"De största är nog att höja statusen kaniner har för då medföljer allt. Att det inte är ett djur som man har ensam instängd i en liten bur i barnens sovrum eller i någon utomhusbur. Om man ser kaninen som ett djur som ska vara med i familjen och med i hela vardagslivet hemma så tänker folk mer allvarligt på vilka djur det är med deras egna behov."

5.1.6 Frivilliga kommentarer

Enkäten avslutades med en fritextruta där respondenterna fick lämna frivilliga kommentarer, vilket fyra respondenter valde att göra (nedan och bilaga 2). Svaren handlade om olika teman:

"Jag upplever att i Sverige det finns mycket mindre kunskap båda från veterinär och djurägare. Jag har bott i andra landet och har direkt erfarenhet."

"Många djurägare vill göra rätt, men har fått fel information från början, från uppfödare (inte alltid, men ibland) och djuraffärer. Många hanterar inte heller sin kanin varje dag, så de upptäcker inte saker som trycksår, tovor, förväxta framtänder etc. när det redan gått lång tid."

"Om man tar in kanin/marsvin mer i den grundläggande utbildningen från utbildarens håll så visar man intresse på att höja statusen för Sveriges 3 populära husdjur."

"Bra initiativ till denna enkät."

6. Diskussion

6.1 Metoddiskussion

6.1.1 Enkätens utformning och distribution

Frågorna i enkäten baserades på de teman som tidigare forskning framhåller som de mest problematiska för kaniners välfärd. Dessa var dålig kunskap hos kaninägarna, brist på hantering, olämplig utfodring, kaniners låga status som sällskapsdjur och ägarnas felaktiga förväntningar om bland annat kostnader och livslängd. Enkäten skickades till handledare och familjemedlemmar för kvalitetssäkring och efter revidering skickades den ut till kliniker.

Den första länken som skickades ut visade sig vara felaktig för studiens syften då endast en respondent tilläts fylla i enkäten. Detta var problematiskt då det i mejlet med länken till enkäten fanns en uttrycklig önskan om att flera från varje klinik skulle svara på enkäten, vilket alltså initialt var omöjligt. Felet upptäcktes och rättades till och ett nytt mejl skickades ut med en korrekt konstruerad länk. Att den första länken som skickades ut var felaktig kan ha bidragit till färre svar, då det antingen kan ha resulterat i att svar ersattes eller att potentiella respondenter gav upp.

6.1.2 Enkätens respondenter

Antalet respondenter på enkäten var få, men det var också antalet kliniker som enkäten skickades till. Förmodligen är den del av yrkeskåren som arbetar med kaniner också liten. Eftersom svarsantalet förväntades vara lågt och det inte heller finns siffror på hur många kaninexperter det finns i Sverige och/eller på respektive klinik, är det inte möjligt att säga om resultaten är signifikanta. Dock skulle antalet svar enkäten fått teoretiskt kunna vara tillräckligt för signifikans, då antalet kaninexperter är uppskattat vara litet.

Klinikerna som inkluderades i studien valdes på rekommendation av författarnas biträdande handledare som har ett stort kontaktnät inom svensk veterinärvård av exotiska sällskapsdjur. Beslutet att endast inkludera dessa gjordes även efter att tidigare studentarbeten på området studerats. Där framkom det att det ansågs vara en felkälla att inkludera alla kliniker som listats som "kaninvänliga", då "kaninvänlig" klinik inte automatiskt innebär att kliniken har många kaninpatienter. En möjlig väg runt detta hade varit att inkludera alla kliniker som listar sig som "kaninvänliga" på Sveriges Kaninvälfärdsförening, men att sedan exkludera alla svar där antalet kaniner respondenten träffar per vecka är under en viss gräns. Framtida studier på ämnet uppmanas göra på detta sätt.

Huruvida respondenternas upplevelser kan tillskrivas relevans genom antalet kaniner de träffat alternativt tiden de arbetat specifikt med kaniner, är värt att diskutera. Resultatet visade att de respondenter som träffade få kaniner i gengäld hade lång erfarenhet av veterinärvård av kaniner och vice versa. I och med detta estimerades att respondenterna under sitt yrkesliv hade träffat ungefär lika många kaniner, och därmed ansågs ha likvärdig erfarenhet. En av respondenterna träffade mindre än fem kaniner/vecka och hade under ett års erfarenhet av veterinärvård av kaniner, men hade däremot 11-20 års erfarenhet av veterinärvård generellt. Pga. det låga svarsantalet inkluderades även denna respondents svar i resultatet.

Alternativet "Vet ej/ingen uppfattning" valdes sällan, vilket styrker resultatet.

Frågorna gällande huruvida kaninägarna upplevs ha god eller dålig kunskap om kaniners hälsa, beteenden och behov, erhöll delvis motsägelsefulla resultat. Respondenterna upplevde att kaninägarna både har god och dålig kunskap, men viss övervikt på dålig kunskap. Dessa resultat behöver inte motsäga varandra eftersom det är olika djurägare som bedöms. Dvs. det är fullt möjligt att träffa kaninägare med god kunskap samtidigt som de med dålig kunskap.

Frågan om huruvida kaninägarna söker veterinärvård för sent kan ha misstolkats. Termen "för sent" definierades som "att kaninen är sjukare än vad ägaren har förstått" i en underrubrik till frågan. Författarna ville med underrubriken förklara att de med "för sent" menade "senare än de borde" och inte nödvändigtvis för sent i betydelsen att "det går inte att göra något för att rädda kaninens liv". Tydligare begrepp bör användas i framtida studier.

På frågan om skäl till avlivningar skrev en respondent i fritext att de inte utförde avlivningar på kliniken hen jobbade. Samma respondent hade svarat "Ja, händer ofta" på frågan om kaniner är i dåligt skick när de kommer till kliniken. Detta väckte dels frågor om kliniken respondenten jobbar på, dels om frågan om "dåligt skick" kan ha missuppfattats. Med termen "dåligt skick" avsågs betydelsen "mycket sjuk/döende" men respondenten kan ha uppfattat "dåligt skick" som "dåligt skött" (dvs smutsig, tovig, urinfrätt, pododermatit etc.) vilket då kan förklara svaret. Svenska veterinärkliniker är enligt lag skyldiga att avliva djur vars lidande inte kan avhjälpas, varför frågor väcks kring hur kliniken hanterar ett djur i det skicket, om möjlighet att avliva saknas.

På frågan om varifrån kaninägarna får sin kunskap saknades alternativet "Internet". Däremot fanns alternativet "Sociala medier, Facebookgrupper, forum och liknande", vilket valdes av 100% av respondenterna. Det kan misstänkas att flera respondenter valde detta alternativ när det istället avsåg "Internet generellt".

6.2 Litteratordiskussion

Alla studerade artiklar utfördes i andra länder än Sverige, flest i Storbritannien. Andra representerade länder är Australien, Nederländerna, Finland och USA. Studier från länder med klimat utan årstidsväxlingar och antagen annan djurhållning än Sverige sorterades bort, då de inte antas reflektera svenska förhållanden. De länder som inkluderades antogs ha någorlunda samma livsstil och attityder till djur som Sverige.

En reflektion är att några av författarna förekommer i flera av de studerade artiklarna, antingen som huvudförfattare eller som medförfattare. Det är sannolikt ett tecken på att kaninvärlden inte är så stor, men skulle kunna bidra till viss bias. Dessutom är det svårt att få forskningsmedel för kaniner i stort och än svårare för sällskapskaniner vilket också påverkar antalet forskare inom området.

De studier som tagits upp under litteraturresultat hade delvis olika studiedesign och målgrupp. O'Neill et al. (2020) tittade på faktiska fall i veterinärjournaler medan Mullan & Main (2006) och Mäkitaipale et al. (2015) hade frivilliga deltagare som undersöktes utifrån

ett visst protokoll. Rooney et al. (2014) byggde på enkätsvar från kaninägare. I de senare tre var kaninerna antingen preciserat uppfattat som friska av sina ägare (Mäkitaipale et al. 2015) eller varken preciserat friska eller sjuka (Rooney et al. 2014; Mullan & Main 2006). Kaninerna i O'Neill kan antas ha uppfattats som "sjuka" av sina ägare eftersom de hade sökt veterinärvård. Detta innebär att studiernas resultat inte är helt jämförbara.

De kaninägare som svarar på en frivillig enkät skulle kunna vara mer ambitiösa, kunniga och engagerade i sin kanin och att resultatet därmed skulle visa en förskönad bild av kaniners situation (Florence Dalley et al. 2018; Mullan & Main 2006; Rooney et al. 2014; Welch et al. 2017). Samtidigt tar Mäkitaipale et al. (2015) upp i sin diskussion att upplägget med en gratis veterinärundersökning med röntgen, skulle kunna ha lockat kaninägare som kanske misstänkte att deras kanin hade något problem, trots att de angav att den var frisk.

6.2.1 Oupptäckta tandproblem

På grund av de olika studieuppläggen och urvalsgrupperna är inte resultaten i O'Neill et al. (2020), Mullan & Main (2006), Mäkitaipale et al. (2015), Rooney et al. (2014), Jackson et al. (2024) jämförbara. Icke desto mindre pekar resultaten i studierna åt samma håll när det kommer till tandproblem. Studierna av Mullan & Main (2006) och Mäkitaipale et al. (2015) visar att de diagnoser som är vanligast hos kaniner vars ägare söker veterinärvård (O'Neill et al. 2020; Jackson et al. 2024) också är vanligast hos kaniner som uppfattas som friska av sina ägare. Studien av Rooney et al. (2014) visar också att samma sjukdomar och symptom på ohälsa är vanligast, men att kaninägarna inte alltid söker veterinärvård för dem, antingen medvetet eller omedvetet. Följaktligen är det inte förhastat att, åtminstone utifrån dessa studier, dra slutsatsen att förekomsten av t. ex. förvuxna tänder och mag-tarmproblem till följd av olämplig utfodring är betydligt högre än vad som syns i veterinärjournaler.

På samma sätt är det intressant att endast 9,6% av de kaniner som hade sökt veterinärvård hade PSADD (O'Neill et al. 2020), samtidigt som 45,5% av de tillsynes friska kaninerna i Mäkitaipale et al. (2015) visade sig ha PSADD grad 2 eller värre. I Mullan & Main (2006) var motsvarande siffra 29,4%, och 80% av ägarna till de drabbade kaninerna var omedvetna om att det fanns ett tandproblem. Vidare fann Jackson et al. (2024) att 15,36% av kaninerna som tagits till veterinären under 2019 hade någon form av tandsjukdom. I studien av Rooney et al. (2014) efterfrågades frekvensen av "tecken på ohälsa som ägaren inte söker veterinärvård för". De vanligaste av dessa, några så vanliga som 63%, var starkt förknippade med tandsjukdom. Flera av dessa symptom kan också helt eller delvis vara tecken på GI-problem.

Utifrån dessa observationer kan det antas att många kaniner lider av tandproblem utan att ägarna känner till det och aldrig söker veterinärvård för det.

6.2.2 Vilka kommer till veterinären och vilka får en diagnos?

I studien av O'Neill et al. (2020) var hudproblem, och då särskilt för långa klor, den vanligaste anledningen till att kaninägare sökte veterinärvård. En anledning till det kan vara att "för långa klor" är något som kaninen inte lyckas dölja för ägaren.

På samma sätt är myiasis den vanligaste namngivna dödsorsaken (O'Neill et al. 2020). Myiasis är jämförelsevis lätt att diagnostisera, i de flesta fall syns maskarna eller såren. Sålunda borde siffran på 7,8% vara relativt överensstämmande med den verkliga prevalensen.

Däremot är GI-problem en diagnosgrupp som dels kan vara svår för ägaren att upptäcka och söka vård för, dels är något som inte är lika lätt diagnostiserat som exempelvis fluglarver, varför det kan antas att det gömmer sig många mag-tarmproblem bland den stora andelen odiagnostiserade dödsfall.

6.3 Resultatdiskussion

6.3.1 Bristande kunskap hos kaninägare

Av respondenterna ansåg 4 av 15 att det var ”Jättevanligt” att kaninägarna hade dålig kunskap om kaninens hälsa, beteenden och behov och 8 av 15 ansåg att det var ”Ganska vanligt”. Vidare framkom av enkäten att 3 av 15 tyckte att det var ”Jättevanligt” att kaninägare sökte veterinärvård för orsaker som kunde relateras till kunskapsbrist och 10 av 15 tyckte det var ”Ganska vanligt”. Dessa resultat korrelerar väl med tidigare studier som lästs i samband med detta arbete. Det faktum att studierna utfördes i andra länder verkar inte haft någon betydelse. Vidare skriver två leg. veterinärer i fritextsvar att den ”kunskap” kaninägare har ofta är helt felaktig/långt ifrån korrekt.

Om det är så vanligt med kunskapsbrist hos kaninägare som svensk VDDK upplever det, är det inte bara problematiskt ur välfärdssynpunkt, utan även ett lagbrott enligt svensk djurskyddslagstiftning. Som Rioja-Lang et al. (2019) poängterar, ligger problemet dels i brist på faktiskt kunskap om kaninens behov, dels i brist på kompetens att upptäcka avvikelser och hur de förebyggs. Detta bekräftas i flera kommentarer respondenterna lämnat i fritext. En leg. veterinär med mer än 10 års erfarenhet av veterinärvård av kaniner skriver: ”Jag upplever att i många fall har djurägaren ingen uppfattning om varifrån symptomen kommer om det inte är tex. huden. Framförallt öron och tandproblem är det mycket vanligt att djurägaren inte alls har fått en uppfattning om att detta kan vara orsaken till symptomen.” Vidare skriver en djurvårdare nivå 3 med 6-10 års erfarenhet av veterinärvård av kaniner: *”DÄ upplever inte att kaninen kan vara sjuk eller i smärta pga. deras bristande kunskap att läsa av kroppsspråket för kaninen.”*

En leg. veterinär som träffar fler än 20 kaniner/vecka skriver: *”DÄ fattar inte att kanin har kindtänderna som kan inte titta själv”*, vilket författarna tolkar som att hen menar att ägarna inte förstår att kaniner har kindtänder eftersom de inte kan se dem. En leg. djursjukskötare som träffar fler än 20 kaniner/vecka skriver: *”Många djurägare vill göra rätt, men har fått fel information från början, från uppfödare (inte alltid, men ibland) och djuraffärer.”*. Samma person skriver vidare att hen önskar att kaninägarna hade fått *”mer information/kunskap redan INNAN de ens skaffar kanin.”*

Ovanstående svar är i linje med vad som bekymrar brittiska veterinärer enligt the PAW-report (2023). Där rankade 33% av respondenterna ”lack of adequate pre-purchase education regarding suitable pet choice” som ett av de första välfärdsproblemen de skulle välja att lösa imorgon om de kunde. Edgar & Mullan (2011) skriver att det skulle göra stor skillnad för kaninerna om deras ägare hade läst på mer innan inköp.

Å andra sidan uttryckte en leg. veterinär i fritext att hen upplevde att kunskapsläget blivit bättre på senare år, men påpekar att kliniken hen arbetar på är *”en specialistklinik för exotic, så vårt kundunderlag är heller inte helt representativt för den genomsnittliga kaninägaren (många mkt engagerade kaninägare söker sig hit).”*

6.3.2 Bristande kunskap hos svensk VDDK

Flera respondenter var bekymrade över brist på kunskap om kaniner även bland svensk VDDK. En leg. veterinär skriver: ”Jag upplever att i Sverige det finns mycket mindre kunskap båda från veterinär och djurägare. Jag har bott i andra landet och har direkt erfarenhet.”

En annan leg. veterinär skriver: ”Få veterinärer i Sverige har kunskap så ofta djurägare litar på sociala medier istället eller zoobutik.”

En djurvårdare nivå 3 med 6-10 års erfarenhet av veterinärvård av kaniner skriver ”Om man tar in kanin/marsvin mer i den grundläggande utbildningen från utbildarens håll så visar man intresse på att höja statusen för Sveriges 3 populära husdjur.” Det är få

kommentarer men ger ändå en indikation om att kaniners låga status även visar sig inom utbildningar inom djurhälsovården där kaniner inte har hög prioritet. Det är viktigt för kaniners framtida välfärd att undersöka hur kunskapsluckorna ser ut även bland yrkesverksamma inom djurhälsovården och hur de kan åtgärdas.

6.3.3 Olämplig utfodring

Hälften av respondenterna ansåg att det var "Ganska vanligt" att kaninägarna sökte vård för symptom som kunde relateras till olämplig utfodring och sex av 15 ansåg det vara "Jättevanligt".

Denna fråga genererade många fritextsvar, vilket indikerar att många tycker det är viktigt. Många av svaren var dessutom snarlika: *"Tandproblem till följd av fel utfodring"*, *"För lite hö, för mycket pellets."*, *"Mycket tandproblem p.g.a. för lite hö i dieten."*, *"Framförallt tandproblem (för lite hö)."*, *"Ågaren har fått höra/läsa någonstans att kaniner behöver äta pellets etc..."* Svaren visar på att upplevelserna hos svensk VDDK går i linje med forskningen från andra länder.

Även om djuraffärer säljer pellets/fröblandningar/godis/etc. och djurägarna därför kan ledas till att anta att det är bra för kaninen så har zoobutikerna en möjlighet att förmedla fakta till djurägarna. En av respondenterna säger också att kaninägarna *"litar på zoo-affärer eller uppfödare"*.

Ett av fritextsvaren tog upp att kunskapsläget gällande utfodring blivit bättre de senaste åren. En leg. veterinär med 11-20 års erfarenhet av veterinärvård av kaniner skriver *"Kunskapen om korrekt utfodring av kanin har markant förbättrats de senaste 10 åren, då var det väldigt vanligt att kaninerna utfodrades helt inkorrekt medan numera är det absolut vanligast med en förhållandevis korrekt kost."* Detta stämmer väl överens med siffrorna som framkommer i de årliga PAW-rapporterna. Sedan mätningarna började 2011 har antalet kaniner som ges obegränsad tillgång till hö ökat för varje år, något som både kan tyda på att kunskapen når ut och kanske att kaniners status som husdjur växer. Trots att läget verkar ha förbättrats tyder respondenternas svar på att det fortfarande är ett problem i Sverige.

Felaktig utfodring förefaller inte bara vara den vanligaste bristen i kaninägarnas kunskap, utan riskerar även vara den mest allvarliga. Hudproblem är tydligt sammankopplade med tandproblem enligt d'Ovidio & Santoro (2013). Tandproblem uppstår då tänderna inte slipas, vilket sker då kaninen ges för lite grovfoder (DeCubellis 2016). Gastrointestinala problem som magatoni, anorexi, diarré och ileus är tätt förknippade med felaktig utfodring, men kan även ha andra orsaker som stress och smärta (DeCubellis & Graham 2013). Synliga caecotrofer eller rester av dem i pälsen är antingen en direkt följd av felaktig utfodring, eller pga. tandproblem, som också kan härledas till dieten (Mullan & Main 2006). Att övervikt är relaterat till utfodringen förefaller självklart men kan också ha andra orsaker som brist på aktivitet, för liten boyta, stress etc. Övervikt nämndes inte i någon av fritextsvaren i enkäten.

En av respondenterna, en leg. veterinär med 11-20 års erfarenhet av veterinärvård av kaniner skriver *"Jag tror att en med konkret kunskap om varför viss skötsel krävs är något man kommer långt på för att motivera djurägaren att underhålla det – Till exempel att djurägaren vet att hö behövs för att de ska tugga på ett sätt som håller tänderna i skick."* Detta är i linje med studier av bl a Speight (2020), Edgar & Mullan (2011) och McMahon & Wigham (2020).

6.3.4 Varifrån kaninägarna får sin information

Vid analysen av svaren på den här frågan blev det uppenbart att svensk VDDK inte kan uttala sig om varifrån kaninägarna fått sin information, eftersom det inte framkommer i en klinisk situation. Resultatet visar istället varifrån svensk VDDK tror att kaninägarna fått sin

information, vilket inte gav värdefull information för den här studiens syfte. I framtida studier vore det intressant att istället ställa den här frågan till kaninägare.

6.3.5 Brist på hantering

En återkommande oro i flera artiklar är att kaniner överlag hanteras för lite av sina ägare (Rioja-Lang et al. 2019; Rooney et al. 2014). Det kan bero på att kaninen inte uppskattar hanteringen pga. bristande socialisering eller rädsla eller på att ägaren är osäker och har fel teknik (Schepers et al. 2009). I studien av Rioja-Lang et al. (2019) läggs hanteringsbrist fram som det allvarligaste välfärdsproblemet för kaniner. Med tanke på mängden allvarliga problem forskningen visar att kaniner lider av utan ägarens kännedom (Mullan & Main 2006, Mäkitaipale et al. 2015), är det en logisk slutsats att ägarna skulle upptäcka problem i större utsträckning om de hanterade sina kaniner oftare. Tidigare studentarbeten från SLU har studerat effekten av systematisk exponering för människor, på kaniner och forskning om detsamma och kan visa att det har positiv effekt på kaninerna i form av reducerad rädsla och stress (Öhrman 2017) (Brock von Rein 2022).

Jämfört med svaren på frågorna om kunskapsbrist och olämplig utfodring i enkäten, verkar inte svensk VDDK vara lika bekymrade över brist på hantering. På denna fråga ansåg 8 av 14 respondenter att det var ”Ganska vanligt” men ingen ansåg att det var ”Jättevanligt”. Det är möjligt att det var svårare för respondenterna att föreställa sig vad som menades med ”brist på hantering”, vilket kan ha lett till tveksamhet. Å andra sidan kan det vara så att det inte är ett lika uppenbart problem som kunskapsbrist generellt och olämplig utfodring.

Frågan fick fem fritextsvar av vilka tre handlade om utekaniner. Det är rimligt att utekaniner hanteras i mindre utsträckning än innekaniner, men det är likväl ett problem. En leg. veterinär med 11-20 års erfarenhet av veterinärvård av kaniner skriver *”Utekaniner är väldigt överrepresenterade i denna kategori. Jag uppfattar att de ofta hinner gå mycket längre i sina sjukdomsförlopp och hanteras mindre vilket gör att skötselrelaterade problem såsom tovig päls är mycket vanligare och hinner gå mycket längre innan det adresseras.”* Ovanstående citat är en typisk beskrivning av en kanin som löper stor risk att drabbas av myiasis.

Tre leg. djursjukskötare skriver *”Ibland oklart hur länge kaninen varit skadad/sjuk/etc om det är en utekanin som ägaren har sämre koll på.”*, *”Många hanterar inte heller sin kanin varje dag, så de upptäcker inte saker som trycksår, tovor, förväxta framtänder etc. när det redan gått lång tid.”* och *”Vanligast hos utekaniner, då ägare inte hanterat dem lika ofta som innekaniner.”* En leg. veterinär som dels träffar många kaniner per vecka, dels har lång erfarenhet av veterinärvård av kaniner skriver *”En del upptäcker problem för sent eftersom de inte hanterat kaninerna, tex. upptäcker de inte att de är magra eller har knölar förrän det är mer illa.”*

Det är logiskt att tänka att en utekanin hanteras mindre och fritextsvaren bekräftar det. Det kan vara så att det är vanligare att hålla kaniner utomhus i Storbritannien och andra länder med mildare klimat, varpå det hade varit en logisk följd att bristande hantering är ett större problem i dessa länder. Det framgick dock inte av de brittiska studierna att det rörde sig om utekaniner, men det skulle kunna ha varit underförstått om det är norm att hålla kaniner ute i dessa länder.

En leg. veterinär skriver *”De flesta är rädda att hantera för mycket”*. Som de odomesticerade djur kaniner är, uppskattar de inte att hanteras (Pratt 2023). Det hade varit ett rimligt argument för att inte hantera kaniner om de i övrigt hade fått möjlighet att uttrycka sina naturliga beteenden. Sällskapskaniners liv är dock vitt skilda från sina vilda artfränders när det kommer till boyta, foder och flockstorlek och därför har de inte samma förutsättningar att se efter sig själva. Därför är det viktigt att ägarna hanterat dem regelbundet för att på så sätt upptäcka problem och skador i tid.

Även om frågan fick flera fritextsvar och på så sätt indikerade att det var något svensk VDDK tänkt på, hade tre av dem som lämnade fritextsvar angivit att det var "Ganska ovanligt" med hanteringsbrist. Det kan upplevas motsägelsefullt, men att det är en viktig fråga behöver inte betyda att den är vanlig.

6.3.6 Konsekvenser av bristerna

På frågan om huruvida kaninerna är i dåligt skick vid ankomst till kliniken svarade en 9 av 14 respondenter att det förekommer ibland. Om resultatet är korrekt utifrån vad som avsågs med "dåligt skick" indikerar resultatet att de kaninägare som tar sina kaniner till veterinären kanske har tillräcklig kunskap och uppsikt över sina kaniner, för att hinna till kliniken innan läget är ödesdigert. Som tidigare nämnts kan det dock vara så att de kaninägare som besöker specialistkliniker är särskilt dedikerade och kunniga, och att svaret på frågan om dåligt skick hade blivit annorlunda om enkäten riktat sig även till kliniker utan specialisering på kaniner. Det finns en risk att många av de kaniner som är i mycket dåligt skick hamnar på närmast möjliga smådjursklinik, vilken förmodligen saknar specialistkompetens på kaniner, då dessa är relativt få i landet, och att besöksorsaken då endast gäller avlivning.

På frågan som handlade om huruvida kaniner ofta har problem som ägaren varit helt omedveten om svarade 7 av 15 respondenter att det händer "ofta" och 1 av 15 att det händer "nästan alltid". På frågan om huruvida kaniner är sjukare än deras ägare förstått svarade 10 av 15 att det händer "ofta" och två att det händer "nästan alltid". Tillsammans illustrerar dessa siffror kärnfrågan kring kaniners lidande. När ägaren inte uppfattar att kaninen är sjuk, innebär det i förlängningen att de inte tar kaninen till veterinären i tid, vilket leder till onödigt lidande för kaniner och att de dör i förtid.

6.3.7 Besöksorsaker och orsaker till avlivning

Den besöksorsak som ansågs som vanligast var "Mag-tarmrelaterade problem". Majoriteten av respondenterna, 13 av 14, ansåg att det var "Jättevanligt". "Försämrat allmäntillstånd" ansågs "Jättevanligt" av 12 av 14. När en kanin uppvisar ett försämrat allmäntillstånd, är den sannolikt mycket sjuk, varför svaren på frågan om "dåligt skick" väcker misstankar om att begreppet "dåligt skick" kan ha misstolkats. Tredje vanligaste besöksorsaken ansågs vara tandproblem. Resultaten följer samma linje som redan etablerats gällande felaktig utfodring och kaniners natur att dölja sjukdomar.

De orsaker till avlivning deltagarna ansåg vara vanligast var "Avlivning pga. trauma eller allvarlig sjukdom" och "Avlivning pga. behandlingsbart problem som inte behandlats". Båda upplevdes som "Jättevanligt" av 6 av 13 respondenter.

Att "Avlivning pga. behandlingsbart problem som inte behandlats" upplevdes så pass vanligt är oroväckande. Om kaniner avlivas pga. åkommor som hade varit förhållandevis enkla (och billiga) att åtgärda om de upptäckts i tid, vore det slöseri med liv och ytterligare ett tecken på kaninägarnas bristande förmåga att antingen utfodra och sköta sin kanin korrekt eller att upptäcka fel i tid.

Å andra sidan är en tes att dessa avlivningar kan hänga ihop med den fjärde vanligaste orsaken till avlivning; "Avlivning pga. ekonomiska skäl". Dvs att läget blivit så allvarligt att det skulle vara väldigt kostsamt att göra något åt det (om det ens går). "Avlivning pga. ekonomiska skäl" kan även bero på att många kaniner saknar försäkring och kaninförsäkringar har låga ersättningsbelopp. Vad respondenten har tolkat in i "behandlingsbart problem som inte behandlats" är också svårt att veta. Även ett "trauma och allvarlig sjukdom" skulle kanske även kunna behandlas, men frågan är till vilket pris.

Med detta sagt kan det även finnas en generell ovilja att lägga pengar på ett husdjur som kanske införskaffats under antagandet att det skulle vara billigt och enkelt och inte tänkas leva särskilt länge. Denna attityd kan vara ytterligare en anledning till att kaninägarna inte

kommit till kliniken tidigare. De kanske omedvetet väntar så länge att avlivning är det enda alternativet och de då slipper ställas inför den jobbiga känslan av att avliva p.g.a. ovilja att lägga pengar på en veterinärvård.

Veterinärvård för kaniner kostar minst lika mycket som för hund och katt. Det kan komma som en chock för kaninägarna om de inte betalat mycket för kaninen vid inköp och kanske inte heller försäkrat den. Även om kaninen är försäkrad är det högsta belopp försäkringsbolagen erbjuder 30 000 kr, vilket är det lägsta belopp som katter försäkras för (Agria u.å.; Sveland u.å.; Läraryrsförsäkringar u.å.). Detta och ARN-ärendet som tidigare beskrivits visar på att kostnaden för kaniners veterinärvård underskattas och skulle kunna vara ett tecken på att kaniner har låg status som sällskapsdjur. Detta tas även upp i ett fritextsvar av en leg. veterinär som träffar flera än 20 kaniner/vecka. *"Veterinärvård är dyr och de flesta vill inte betala. Försäkring skulle ha högre ersättning som hund och katt! Man kan göra samma vård på kanin men vi kan inte pga. kostnader."*

6.3.8 Förbättringsmöjligheter

Till sist ombads svensk VDDK skatta vad de trodde skulle göra skillnad när det kommer till att förebygga allvarlig sjukdom hos kaniner. Samtliga respondenter var överens om att både "Korrekt utfodring" och att "Kaniners status som husdjur höjs" skulle göra stor skillnad. Att ägarna skaffar sig "Mer kunskap" ansågs vara nästan lika viktigt.

Mot bakgrund av enkätens övriga svar är det inte speciellt förvånande att dessa tre förslag var de som ansågs ha störst potential att göra skillnad. Olika aspekter av detta speglas i fritextkommentarerna. En djurvårdare nivå 3 med 6-10 års erfarenhet av veterinärvård av kaniner skriver *"Den största är nog att höja statusen kaniner har för då medföljer allt. Att det inte är ett djur som man har ensam instängd i en liten bur i barnens sovrum eller i någon utomhusbur. Om man ser kaninen som ett djur som ska vara med i familjen och med i hela vardagslivet hemma så tänker folk mer allvarligt på vilka djur det är med deras egna behov."*

Frågan om kaniners status speglas även i kommentaren *"Kaniner ses också ibland som 'barnens husdjur' så föräldrarna tycker inte att de har ansvar för djurets skötsel."* vilket visar att denna attityd fortfarande lever även i Sverige. Enligt Föräldrabalken Kap. 1 9§ får person under 18 år ej "själv råda över sin egendom" och kan alltså inte stå som giltig ägare till ett djur. Eftersom föräldern är den juridiska ägaren är det också hen som har ansvar för djurets välfärd.

"Bättre hygien i boet", "Tillräckligt stor boyta" och "Regelbundna veterinärbesök" var de förslag minst antal respondenter (9 av 14) ansåg skulle göra "stor skillnad", vilket skulle kunna indikera på att svensk VDDK antingen tycker att de faktorerna redan är tillräckligt uppfyllda, vilket då skulle innebära att Sverige skiljer sig positivt från andra länder. Eller att de helt enkelt inte tror att det skulle göra stor skillnad för att förebygga allvarlig sjukdom hos kaniner.

Det kan tyckas ironiskt att svensk VDDK skattade "Regelbundna veterinärbesök" så pass lågt som de gjorde. Det skulle kunna betyda att de anser att kaninägarna redan tar sina kaniner till kliniken tillräckligt ofta, men det har förmodligen mer att göra med att de anser att problematiken handlar om daglig skötsel, vilket trots allt inte är en uppgift för veterinären.

7. Slutsats

Den röda tråden genom de artiklar som har studerats är att kaniner far illa på grund av sina ägares kunskapsbrist och felaktiga förväntningar. Kaninernas timida natur och att de hanteras för lite gör att konsekvenserna av ägarnas tillkortakommanden förvärras. De får fel sorts foder vilket gör att deras tänder inte slits och att deras matsmältningssystem kollapsar, varpå de dör i förtid.

Liknande forskning om svenska förhållanden saknas. Den här enkätstudien visar att svensk VDDK är eniga om att problematiken för svenska kaniner är densamma som forskningen visar.

En slutsats som kan dras utifrån studien är att svensk VDDK upplever att kaninägarna saknar kunskap om kaniners beteende och behov. Kunskapsbristen visar sig genom att det är mycket vanligt att kaniner drabbas av mag-tarmproblem och tandproblem till följd av felaktig utfodring. Vidare upplever svensk VDDK att många kaninägare inte heller förstår i tid att deras kanin är sjuk och därför söker veterinärvård för sent. Eftersom kaninen inte visar att den har ont eller mår dåligt är det avgörande att ägaren hanterar kaninen regelbundet, vilket resultatet visar inte görs i tillräcklig omfattning. Sammantaget leder detta till att många kaniner avlivs p.g.a. problem som hade kunnat behandlas om de hade fått vård tidigare.

Svensk VDDK är överens om att de viktigaste åtgärderna för att förbättra kaninernas välfärd, hälsa och därmed livslängd, är korrekt utfodring och att kaniners status som husdjur höjs.

Att höja kaniners status är en komplex fråga som kräver strukturell förändring över lång tid. Däremot är korrekt utfodring, i förhållande till sin effekt för kaninernas hälsa, en mycket enkel förändring som alla kaninägare borde kunna klara av. Information om kaniners behov av att äta hö bör vara lättillgänglig och tydlig på platser där kaniner köps, t ex i zoo-affärer, på Blocket etc. och är en både billig och enkel åtgärd för kaninägarna som skulle ge dem många fler år med sin kanin.

Referenser

- Agria Djurförsäkring - Kaninförsäkring - försäkra din kanin idag - (u.å.).
<https://www.agria.se/smadjur/artiklar/forsakring/kaninforsakring/> [2024-04-19]
- Brock von Rein, J. (2022). *Utvärdering av ett socialiserings- och träningsprogram för kaniner i medicinsk forskning*. Sveriges Lantbruksuniversitet. Institutionen för kliniska vetenskaper. Veterinärprogrammet. <https://stud.epsilon.slu.se/17580/> [2024-06-10]
- Common rabbit diet myths | RSPCA - RSPCA - rspca.org.uk* (u.å.). RSPCA.
<https://www.rspca.org.uk/adviceandwelfare/pets/rabbits/diet/myths> [2024-04-11]
- Cousquer, G. (2006). Veterinary care of rabbits with myiasis. *In Practice*, 28 (6), 342–349.
<https://doi.org/10.1136/inpract.28.6.342>
- Dalley, F., Oxley, J.A., Montrose, V.T., Wills, A.P. & Williams, J. (2018). Rabbit health practices of 202 rabbit owners. *The veterinary nurse*, 9 (1), 46–51.
<https://doi.org/10.12968/vetn.2018.9.1.46>
- DeCubellis, J. (2016). Common Emergencies in Rabbits, Guinea Pigs, and Chinchillas. *The Veterinary Clinics of North America. Exotic Animal Practice*, 19 (2), 411–429.
<https://doi.org/10.1016/j.cvex.2016.01.003>
- DeCubellis, J. & Graham, J. (2013). Gastrointestinal Disease in Guinea Pigs and Rabbits. *Veterinary Clinics of North America: Exotic Animal Practice*, 16 (2), 421–435.
<https://doi.org/10.1016/j.cvex.2013.01.002>
- Edgar, J.L. & Mullan, S.M. (2011). Knowledge and attitudes of 52 UK pet rabbit owners at the point of sale. *Veterinary Record*, 168 (13), 353–353.
<https://doi.org/10.1136/vr.c6191>
- Evidensia (2019). *Problem med fluglarver på kaniner*.
<https://evidensia.se/djurvardguiden/fluglarver/> [2024-04-24]
- Fluglarvsangrepp hos kanin - SVA* (u.å.).
<https://www.sva.se/amnesomraden/djursjukdomar-a-o/fluglarvsangrepp-hos-kanin/> [2024-04-12]
- Forsgard, P. (2023). Fluglarver på våra husdjur. *Mälaren Smådjursklinik*.
<https://www.malarensmadjur.se/artiklar/2023/06/fluglarver-pa-vara-husdjur/> [2024-04-12]
- Guinness World Records (u.å.). *Oldest Rabbit ever*. <https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/70887-oldest-rabbit-ever> [2024-06-17]
- Harcourt-Brown, F.M. (2007). The Progressive Syndrome of Acquired Dental Disease in Rabbits. *Journal of Exotic Pet Medicine*, 16 (3), 146–157.
<https://doi.org/10.1053/j.jepm.2007.06.003>
- Halck, M. L. (2107). *Angrepp av spyflugelarver på kanin*.
<https://www.anicura.se/for-djuragare/andra-djur/fakta-och-rad/kanin/angrepp-av-spyflugelarver-pa-kanin/> [2024-04-24]
- Jackson, M.A., Burn, C.C., Hedley, J., Brodbelt, D.C. & O'Neill, D.G. (2024). Dental disease in companion rabbits under UK primary veterinary care: Frequency and risk factors. *Veterinary Record*, 194 (6), e3993. <https://doi.org/10.1002/vetr.3993>
- Mäkitaipale, J., Harcourt-Brown, F.M., Laitinen-Vapaavuori, O. (2015). Health survey of 167 pet rabbits (*Oryctolagus cuniculus*) in Finland. *Veterinary record*, 177 (16), 418–418. <https://doi.org/10.1136/vr.103213>

- McMahon, S.A. & Wigham, E. (2020). "All Ears": A Questionnaire of 1516 Owner Perceptions of the Mental Abilities of Pet Rabbits, Subsequent Resource Provision, and the Effect on Welfare. *Animals (Basel)*, 10 (10), 1730-.
<https://doi.org/10.3390/ani10101730>
- Meredith, A.L., Prebble, J.L. & Shaw, D.J. (2015). Impact of diet on incisor growth and attrition and the development of dental disease in pet rabbits. *Journal of Small Animal Practice*, 56 (6), 377–382. <https://doi.org/10.1111/jsap.12346>
- Mitchell, M.A. (2009). CHAPTER 1 - HISTORY OF EXOTIC PETS. I: Mitchell, M.A. & Tully, T.N. (red.) *Manual of Exotic Pet Practice*. W.B. Saunders. 1–3.
<https://doi.org/10.1016/B978-141600119-5.50004-4>
- Mullan, S.M. & Main, D.C.J. (2006). Survey of the husbandry, health and welfare of 102 pet rabbits. *The Veterinary Record*, 159 (4), 103–109.
<https://doi.org/10.1136/vr.159.4.103>
- O'Neill, D.G., Craven, H.C., Brodbelt, D.C., Church, D.B. & Hedley, J. (2020). Morbidity and mortality of domestic rabbits (*Oryctolagus cuniculus*) under primary veterinary care in England. *Veterinary Record*, 186 (14), 451–451.
<https://doi.org/10.1136/vr.105592>
- d'Ovidio, D. & Santoro, D. (2013). Oro-dental diseases and dermatological disorders are highly associated in pet rabbits: a case-control study. *Veterinary Dermatology*, 24 (5), 531-e125. <https://doi.org/10.1111/vde.12052>
- Pratt, A. (2024). Your Rabbit Might Not Ever Like Being Held (and that's okay). *The Bunny Lady*. [Blogg]. <https://bunnylady.com/your-rabbit-might-not-ever-like-being-held/> [2024-06-12]
- Rioja-Lang, F., Bacon, H., Connor, M. & Dwyer, C.M. (2019). Rabbit welfare: determining priority welfare issues for pet rabbits using a modified Delphi method. *Veterinary Record Open*, 6 (1), e000363. <https://doi.org/10.1136/vetreco-2019-000363>
- Robinson, N.J., Lyons, E., Grindlay, D. & Brennan, M.L. (2017). Veterinarian Nominated Common Conditions of Rabbits and Guinea Pigs Compared with Published Literature. *Veterinary Sciences*, 4 (4), 58. <https://doi.org/10.3390/vetsci4040058>
- Rooney, N.J., Blackwell, E.J., Mullan, S.M., Saunders, R., Baker, P.E., Hill, J.M., Sealey, C.E., Turner, M.J. & Held, S.D. (2014). The current state of welfare, housing and husbandry of the English pet rabbit population. *BMC Research Notes*, 7 (1), 942. <https://doi.org/10.1186/1756-0500-7-942>
- Smådjursförsäkring för de allra minsta vännerna - Lärarförsäkringar (u.å.). <https://www.lararforsakringar.se/forsakringar/smadjur/#> [2024-04-19]
- Snook, T.S., White, S.D., Hawkins, M.G., Tell, L.A., Wilson, L.S., Outerbridge, C.A. & Ihrke, P.J. (2013). Skin diseases in pet rabbits: a retrospective study of 334 cases seen at the University of California at Davis, USA (1984–2004). *Veterinary Dermatology*, 24 (6), 613-e148. <https://doi.org/10.1111/vde.12087>
- SVA u.å. *Fluglarvsangrepp på kanin*. <https://www.sva.se/amnesomraden/djursjukdomar-a-o/fluglarvsangrepp-hos-kanin/> [2024-04-24]
- Sveland Smådjursförsäkring | Försäkra kanin, marsvin, hamster | Sveland Djurförsäkringar (u.å.). <https://www.sveland.se/smadjur/smadjursforsakringar/sveland-smadjur/> [2024-04-19]
- Sveriges Kaninvälfärdsförening. Vila i frid Melvin, 17 år. *Sveriges Kaninvälfärdsförening*. [Facebook] 6 augusti 2019. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=2396926877252174&set=a.1641167956161407/> [2024-06-17]
- The PAW Report 2023* (u.å.). <https://www.pdsa.org.uk/what-we-do/pdsa-animal-wellbeing-report/paw-report-2023> [2024-03-26]
- Veterinärvård | Konsumenternas (u.å.). <https://www.konsumenternas.se/konsumentstod/lag-ratt/rattsfall-och-beslut/sakforsakringar/djurforsakringar/veterinarvard/> [2024-04-19]
- Öhrman, H. (2017). *Kan tämning och träning förebygga att kaniner blir stressade och svårhanterade?* [Grundnivå, G2E]. <https://stud.epsilon.slu.se/10362/> [2024-06-10]

Tack

Tack till våra handledare Yrla och Anneli och tack till Katrin för extra hjälp med handledning. Tack även till examinator Lena för uppmuntran och alltid lika snabba svar.

Tack till alla som svarade på vår enkät. Vi kan inte nämna någon vid namn eftersom vi inte vet vilka ni är.

Tack till Frippe som lät oss använda sin lägenhet som kontor.

Bilaga 1 Enkätfrågor

Hej och välkommen till vår studie om kaniner!

Vi heter Anja af Klintberg och Charlotte Bredberg och skriver vårt kandidatarbete på djursjukskötarprogrammet, SLU. Fokus för vårt arbete är hälsoläget för kaniner och kopplingen till ägarnas kunskap om kaninhållning samt deras förmåga att upptäcka sjukdom hos sina djur.

Vi vänder oss till ett fåtal kliniker i Sverige med stor vana vid kaniner. Därför har just du fått den här enkäten! Vi ser gärna att fler från samma klinik svarar.

Vi skulle vara mycket tacksamma om du ville dela med dig av dina upplevelser och din tid!

Syftet med vårt arbete är att få fram svensk VDDKs upplevelse kring hur kaniners hälsa påverkas av ägarnas kunskap och vad som skulle kunna förbättras för att kaniner ska må bättre.

Enkäten innehåller 17 st frågor, vilka borde ta 10–15 minuter att svara på. Så passa på att dricka en god kopp kaffe eller te under tiden. 😊

Om ni har frågor, vänd er till Anja på aaaf0003@stud.slu.se eller Charlotte på cebg0003@stud.slu.se

Enkäten är öppen till 24 mars 2024.

För att komma vidare till vår studie behöver du godkänna samtyckesdokumentet nedan. Om du inte vill vara med, kan du när som helst avbryta undersökningen och då sparas ingen data.

Tack på förhand! ❤️ Anja & Charlotte

Jag accepterar villkoren

- Ja
- Nej

**Sida 1. Bakgrundsinformation om dig
... och kliniken du arbetar på.**

Fråga 1:1

Vad är din yrkestitel?

- Leg. veterinär
- Leg. djursjukskötare
- Djurvårdare nivå 3
- Djurvårdare nivå 2
- Annat, nämligen _____

Fråga 1:2

Hur länge har du arbetat inom djurhälsovården (på djursjukhus/klinik)?

- <1 år
- 1-5 år
- 6-10år
- 11 – 20 år
- >20 år

Fråga 1:3

Hur länge har du arbetat med veterinärvård av kaniner?

- <1 år
- 1-5 år
- 6-10år
- 11 – 20 år
- >20 år

Fråga 1:4

Vad erbjuder er klinik för vård och tjänster till kaniner?

- Poliklinik
- Kloklippning, tovrakning etc.
- Enklare ingrepp som kastrering etc.
- Tandvård
- Akutvård/drop-in
- Mer avancerad kirurgi under narkos
- Vårdavdelning för inneliggande patienter
- Intensivvård
- Något mer, nämligen: _____

Fråga 1:5

Ungefär hur många kaniner träffar du varje vecka i ditt arbete?

- Inga kaniner
- 1-5 kaniner per vecka
- 6-10kaniner per vecka
- 11 – 20 kaniner per vecka
- >20 kaniner per vecka

Sida 2. Djurägarnas kunskaper om kaniner

Fråga 2:1

Hur vanligt upplever du det är att kaninägare har god kunskap om kaniners hälsa, beteenden och behov?

- Mycket ovanligt
- Ganska ovanligt
- Ganska vanligt
- Jättevanligt
- Vet ej/ingen uppfattning

Fråga 2:2

Hur vanligt upplever du det är att kaninägare har dålig kunskap om kaniners hälsa, beteenden och behov?

- Mycket ovanligt
- Ganska ovanligt
- Ganska vanligt
- Jättevanligt
- Vet ej/ingen uppfattning

Fråga 2:3

Varifrån upplever du att kaninägare får sin kunskap om kaniner?

- Uppfödaren/zooaffären där de köpte kaninen
- Litteratur
- Erfarenhet
- Sociala medier/facebookgrupper, forum och liknande
- Veterinär och andra professionella
- Foder/produktproducenter
- Vänner, familj
- Annat, nämligen: _____

Fråga 2:4

Upplever du att kaninägare kommer in med sin kanin för någon form av friskvård, och det sen visar sig att kaninen har ett oupptäckt problem?

Dvs, djurägaren trodde att kaninen var frisk, men det var den inte.

- Nej, nästan aldrig
- Ja, ibland
- Ja, ofta
- Ja, nästan alltid
- Vet ej/ingen uppfattning

Fråga 2:5

Upplever du att kaninägarna söker veterinärvård för sent?

Dvs kaninen är sjukare än vad ägaren har förstått?

- Nej, aldrig
- Ja, det händer ibland

- Ja, det händer ofta
- Ja, nästan alltid
- Vet ej/ingen uppfattning

**Sida 3. Besöksorsaker
... och dess koppling till skötsel och kunskap**

Fråga 3:1

Hur vanligt upplever du det är att kaninägarna söker vård/bokar tid för nedanstående?

	Mycket ovanligt	Ganska ovanligt	Ganska vanligt	Jätte- vanligt	Vet ej
Kloklippning, tovrakning etc.	○	○	○	○	○
Försämrat allmäntillstånd	○	○	○	○	○
Kollaps, ligger platt på sidan	○	○	○	○	○
Parasiter	○	○	○	○	○
Mag- tarmrelaterade problem	○	○	○	○	○
Tand/munproblem	○	○	○	○	○
Öronproblem	○	○	○	○	○

Fråga 3:2

Upplever du att kaninerna ofta är i dåligt skick när de kommer in till klinken?

- Nej, aldrig
- Ja, det händer ibland
- Ja, det händer ofta
- Ja, nästan alltid
- Vet ej/ingen uppfattning

Fråga 3:3

Hur vanligt upplever du det är att kaninägare söker vård för sina kaniner för symptom som kan relateras till kunskapsbrist?

- Mycket ovanligt
- Ganska ovanligt
- Ganska vanligt
- Jättevanligt
- Vet ej/ingen uppfattning

Fråga 3:3

Frivillig kommentar till ovanstående fråga?

Fråga 3:4

Hur vanligt upplever du det är att kaninägare söker vård för sina kaniner för symptom som kan relateras till brist på hantering?

- Mycket ovanligt
- Ganska ovanligt
- Ganska vanligt

- Jättevanligt
- Vet ej/ingen uppfattning

Fråga 3:4

Frivillig kommentar till ovanstående fråga?

Fråga 3:5

Hur vanligt upplever du det är att kaninägare söker vård för sina kaniner för symptom som kan relateras till olämplig utfodring?

- Mycket ovanligt
- Ganska ovanligt
- Ganska vanligt
- Jättevanligt
- Vet ej/ingen uppfattning

Fråga 3:5

Frivillig kommentar till ovanstående fråga?

Fråga 3:6

Hur vanligt förekommande upplever du att följande dödsorsaker är för kaniner?

	Mycket ovanligt	Ganska vanligt	Ganska vanligt	Jättevanligt	Vet ej
Avlivning pga. hög ålder och därtill relaterade problem	☐	☐	☐	☐	☐
Avlivning-ej medicinskt indicerad	☐	☐	☐	☐	☐
Avlivning pga. ekonomiska skäl	☐	☐	☐	☐	☐
Avlivning pga. behandlingsbart problem som inte behandlats	☐	☐	☐	☐	☐
Avlivning pga. trauma eller allvarlig sjukdom	☐	☐	☐	☐	☐
Oklart-dör eller avlivas utan diagnosticering	☐	☐	☐	☐	☐
Självdöd i hemmet	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 3:6**Frivillig kommentar till ovanstående fråga?**

Sida 4. Kan situationen för kaniner förbättras?**Vad kan djurägarna göra?****Fråga 4:1****Vad tror du skulle göra skillnad för att förebygga allvarlig sjukdom hos kaniner?**

	Ingen skillnad	Viss skillnad	Stor skillnad	Vet ej
Att ägarna hanterar sin kanin mer	0	0	0	0
Att ägarna håller pälsen ren och tovfri	0	0	0	0
Att ägarna spenderar mer tid med sin kanin	0	0	0	0
Mer stimulans och aktivitet	0	0	0	0
Korrekt utfodring	0	0	0	0
Bättre hygien i boet	0	0	0	0
Tillräckligt stor boyta	0	0	0	0
Regelbundna veterinärbesök	0	0	0	0
Att ägarna skaffar sig mer kunskap	0	0	0	0
Att kaniners status som husdjur höjs	0	0	0	0

Fråga 4:1 Frivillig kommentar till ovanstående fråga.**Berätta gärna vad du tror skulle kunna vara nyckeln till problemet!**

SIDA 5 DET VAR SISTA FRÅGAN!
Stort tack för dina synpunkter och din tid!

Om du vill tillägga någonting så går det bra att skriva vad du vill här:

Bilaga 2 Fritextsvar

Fritextsvar

Fråga 1:4 Vad erbjuder er klinik för vård och tjänster till kaniner?

4 svar:

”Vård/intensivvård under dagtid.”

”IVA och stationär endast dagtid, ej dygnet runt.”

”Ej kvälls/nattöppet, men erbjuder dagvård för akut sjuka patienter.”

”Vård dagtid, ej helg.”

Fråga 2:3 Varifrån upplever du att kaninägare får sin kunskap om kaniner?

2 svar:

”Långt ifrån all kunskap är dock korrekt.”

”Många gånger är ”kunskapen” helt felaktig.”

Fråga 3:3 Hur vanligt upplever du det är att kaninägare söker vård för sina kaniner för symptom som kan relateras till kunskapsbrist?

7 svar:

”Det har blivit bättre senaste åren. Vi är också en specialistklinik för exotic, så vårt kundunderlag är heller inte helt representativt för den genomsnittliga kaninägaren (många mkt engagerade kaninägare söker sig hit).”

”Jag upplever att i många fall har djurägaren ingen uppfattning om varifrån symptomen kommer om det inte är tex. huden. Framförallt öron och tandproblem är det mycket vanligt att djurägaren inte alls har fått en uppfattning om att detta kan vara orsaken till symptomen.”

”DÄ fattar inte att kanin har kindtänderna som kan inte titta själv, okunskap om kanin med liggande öron.”

”Ofta felaktig utfodring.”

”Tand- och magproblem pga felaktig kost är väldigt vanligt”

”Framför allt tandproblem till följd av fel utfodring.”

”Säger ganska ovanligt för DÄ upplever inte att kaninen kan vara sjuk eller i smärta pga. deras bristande kunskap av att läsa om kroppsspråket för kaninen.”

Fråga 3:4 Hur vanligt upplever du det är att kaninägare söker vård för sina kaniner för symptom som kan relateras till brist på hantering?

5 svar:

”En del upptäcker problem för sent eftersom de inte hanterar kaninerna, tex. upptäcker de inte att de är magra eller har knölar förrän det är mer illa.”

”Utekaniner är väldigt överrepresenterade i denna kategori. Jag uppfattar att de ofta hinner gå mycket längre i sina sjukdomsförlopp och hanteras mindre vilket gör att skötselrelaterade problem såsom tovig päls är mycket vanligare och hinner gå mycket längre innan det adresseras.”

”De flesta är rädda att hantera för mycket.”

”Ibland oklart hur länge kaninen varit skadad/sjuk/etc om det är en utekanin som ägaren har sämre koll på.”

”Vanligast hos utekaniner, då ägare inte hanterat dem lika ofta som innekaniner.”

Fråga 3:5 Hur vanligt upplever du det är att kaninägare söker vård för sina kaniner för symptom som kan relateras till olämplig utfodring?

6 svar:

”Lita på zoo affärer eller uppfödare.”

”Kunskapen om korrekt utfodring av kanin har markant förbättrats de senaste 10 åren, då var det väldigt vanligt att kaninerna utfodrades helt inkorrekt medan numera är det absolut vanligast med en förhållandevis korrekt kost.”

”För lite hö, för mycket pellets.”

”Ägaren har fått höra/läsa någonstans att kaniner behöver äta pellets etc...”

”Framförallt tandproblem (för lite hö).”

”Mycket tandproblem p.g.a. för lite hö i dieten.”

Fråga 3:6 Hur vanligt förekommande upplever du att följande dödsorsaker är för kaniner?

3 svar:

”Ekonomiska skäl: ej avlivning pga ej pengar till skötsel/foder/etc, dock mer vanligt att ägaren inte har råd med behandling av sjukdom/skada och då väljer avlivning även om

tillståndet är behandlingsbart.

”Några dör hemma utan att vi vet/utan söker veterinär vård.”

”Vi har ej avlivningar av kaniner.”

Fråga 4:1 Vad tror du skulle göra skillnad för att förebygga allvarlig sjukdom hos kaniner?

4 svar:

”Jag tror att en med konkret kunskap om varför viss skötsel krävs är något man kommer långt på för att motivera djurägaren att underhålla det – Till exempel att djurägaren vet att hö behövs för att de ska tugga på ett sätt som håller tänderna i skick.”

”Få veterinärer i Sverige har kunskap så ofta djurägare lita på sociala medier istället eller zoobutik. Veterinär vård är dyr och de flesta vill inte betala. Försäkring skulle ha högre ersättning som hund och katt! Man kan göra samma vård på kanin men vi kan inte pga. kostnader.”

”Ägarna skulle behöva mer information/kunskap redan INNAN de ens skaffar kanin. Djuraffärer säljer pellets/fröblandningar/godis/etc, så djurägarna utgår från att sådant är bra för kaninen och att kaninen behöver få äta det. Kaniner ses också ibland som ”barnens husdjur” så föräldrarna tycker inte att de har ansvar för djurets skötsel.”

”De största är nog att höja statusen kaniner har för då medföljer allt. Att det inte är ett djur som man har ensam instängd i en liten bur i barnens sovrum eller i någon utomhusbur. Om man ser kaninen som ett djur som ska vara med i familjen och med i hela vardagslivet hemma så tänker folk mer allvarligt på vilka djur det är med deras egna behov.”

Frivillig sista kommentar

4 svar:

”Jag upplever att i Sverige det finns mycket mindre kunskap båda från veterinär och djurägare. Jag har bott i andra landet och har direkt erfarenhet.”

”Många djurägare vill göra rätt, men har fått fel information från början, från uppfödare (inte alltid, men ibland) och djuraffärer. Många hanterar inte heller sin kanin varje dag, så de upptäcker inte saker som trycksår, tovor, förväxta framtänder etc. när det redan gått lång tid.”

”Om man tar in kanin/marsvin mer i den grundläggande utbildningen från utbildarens håll så visar man intresse på att höja statusen för Sveriges 3 populära husdjur.”

”Bra initiativ till denna enkät.”

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Föreliggande arbete ska publiceras med 12 månaders fördröjning av fulltexten (tillfälligt läsningsembargo). Därefter ger jag/vi härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.